

ΕΚΘΕΣΗ 2024

ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΤΕΛ ΑΒΙΒ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ
ΕΛΛΑΔΑΣ – ΙΣΡΑΗΛ

Επιμέλεια-Σύνταξη

Μιχαήλ Βρεττάκης, Γενικός Σύμβουλος ΟΕΥ Β'
Ελευθέριος Ντότσικας, Γραμματέας ΟΕΥ Γ'

Τελ Αβίβ, Αύγουστος, 2025

Πίνακας περιεχομένων

Οικονομία Ισραήλ	1
1.1 Επισκόπηση της οικονομίας Ισραήλ	1
1.1.1 Η δομή της οικονομίας	2
1.1.2 Βασικά Οικονομικά μεγέθη	3
1.1.3 Εξωτερικό εμπόριο	5
1.1.3.1 Εμπόριο αγαθών	5
1.1.4 Επενδύσεις	9
1.2 Οικονομικές προβλέψεις 2025	14
1.3 Οικονομικές σχέσεις Ισραήλ	17
1.3.1 Ισραήλ – ΠΟΕ.....	17
1.3.2 Ισραήλ – Ευρωπαϊκή Ένωση.....	17
1.3.3 Συμμετοχή Ισραήλ σε διεθνείς οικονομικούς οργανισμούς	21
1.3.4 Συμφωνίες οικονομικού περιεχομένου Ισραήλ με άλλα κράτη	21
2 Οικονομικές σχέσεις Ελλάδας – Ισραήλ	26
2.1 Διμερές εμπόριο	26
2.1.1 Εμπόριο αγαθών	26
2.1.2.Εμπόριο υπηρεσιών - Τουρισμός	28
2.2 Άμεσες επενδύσεις	28
2.2.1 Επενδύσεις της Ελλάδας στο Ισραήλ	28
2.2.2 Επενδύσεις Ισραήλ στην Ελλάδα.....	29
2.3 Θεσμικό πλαίσιο οικονομικής συνεργασίας Ελλάδας – Ισραήλ – Προτάσεις ενίσχυσης.....	29
2.4 Απολογισμός Δράσεων Οικονομικής Διπλωματίας 2024.....	29
3 Συμπεράσματα – προτάσεις	31
3.1 Προοπτική ανάπτυξης διμερούς εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών	31
3.2 Προοπτική προσέλκυσης επενδύσεων	33
3.3 Προτάσεις δράσεων ενίσχυσης εξωστρέφειας	34
4 Παράρτημα	34
4.1 Χρήσιμες Διευθύνσεις	34

Οικονομία Ισραήλ

1.1 Επισκόπηση της οικονομίας Ισραήλ

Το Ισραήλ με πληθυσμό 10,1 εκ. κατοίκων αποτελεί χώρα σε διαρκή δημογραφική ανάπτυξη, η οποία οφείλεται τόσο στον ρυθμό γεννήσεων (ετήσιος ρυθμός αύξησης του πληθυσμού σε 1,9%, μεταξύ των 5 υψηλότερων παγκοσμίως - μέσος όρος γεννήσεων 3 παιδιά) όσο και στη μετανάστευση εβραϊκών πληθυσμών από διάφορα μέρη της γης. Είναι χαρακτηριστικό ότι το 1955 ο πληθυσμός ήταν μόλις 1,7 εκ. κάτοικοι. Το Ισραήλ έχει επίσης το υψηλότερο ποσοστό νεανικού πληθυσμού (28% μέχρι 15 ετών) μεταξύ των χωρών μελών του ΟΟΣΑ, Ο αραβικός πληθυσμός εντός της χώρας ανέρχεται περίπου στο 20% του συνόλου. Το 92% των κατοίκων διαμένουν σε αστικά κέντρα (από τα υψηλότερα ποσοστά αστικοποίησης πληθυσμού παγκοσμίως). Ο μέσος όρος ηλικίας είναι 30,5 έτη, αρκετά ανεβασμένος σε σχέση με τα 24,6 που ήταν το 1955.

Επιπτώσεις πολέμου στην οικονομία

Ο αρνητικός αντίκτυπος του πολέμου στην οικονομία κατέστη ιδιαίτερα ορατός σε σειρά μακροοικονομικών μεγεθών, συμπεριλαμβανομένης της απασχόλησης (επιστράτευση, φυγή αλλοδαπού προσωπικού, ελλείψεις εργατικού δυναμικού).

Καθόλη τη διάρκεια του 2024, ο πόλεμος στο Ισραήλ συνεχίστηκε με άμεση συνέπεια τη πτώση της ιδιωτικής κατανάλωσης και ιδιαίτερα τον περιορισμό των επενδύσεων, καθώς και τη συγκρατημένη μείωση των εξαγωγών.

Η οικονομία του Ισραήλ αναπτύχθηκε κατά 1% το 2024, ξεπερνώντας τις προηγούμενες προβλέψεις. Εν λόγω μεγέθυνση οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην ακολουθούμενη επεκτατική δημοσιονομική πολιτική με απότομη αύξηση των δημοσίων δαπανών.

Σύμφωνα με την Ισραηλινή Κεντρική Τράπεζα(ΙΚΤ), το έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού ανήλθε στο 7% του ΑΕΠ το 2024, λόγω θετικών εξελίξεων στα φορολογικά έσοδα του τέταρτου τριμήνου.

Πεταιτέρω, ΙΚΤ εκτιμά το ύψος του πληθωρισμού το 2024 στο 3,2%, άνω του τιθέμενου στόχου για 3%. Λόγω μη ανάσχεσης του πληθωριστικού κύματος, η Τράπεζα διατήρησε καθόλη τη διάρκεια του 2024 το ύψος του βασικού επιτοκίου στο 4,5%, έπειτα από μείωση του κατά 0,25% την Πρωτοχρονιά του 2024.

Οι δυσμενείς επιπτώσεις του πολέμου κατέστησαν ιδιαίτερα έντονες σε κατασκευαστικές και γεωργικές επιχειρήσεις, οι οποίες επλήγησαν από σοβαρή έλλειψη μη Ισραηλινών εργαζομένων, αλλά και στον τουριστικό κλάδο από τον δραστικό περιορισμό των αφίξεων, κατασκευές και γεωργία που συνεισφέρουν το 5% και το 1% του ΑΕΠ, αντίστοιχα. Ειδικότερα, σε κατασκευαστικό τομέα, επιφέρουν αρνητικές επιπτώσεις, δεδομένου ότι όσο μειώνεται η προσφορά ακινήτων, επακόλουθα αναζωπυρώνονται οι τιμές των υπαρχόντων ακινήτων.

Σημειώνεται ότι, η ισραηλινή Κυβέρνηση προχώρησε στη σύναψη διμερών συμφωνιών απασχόλησης (BLA), προκειμένου καλυφθεί η ζήτηση εργατικού δυναμικού. Εν λόγω εξέλιξη, αφορά στην προσέκλυση χιλιάδων αλλοδαπών εργαζομένων από την Ινδία, τη Σρι Λάνκα και το Ουζμπεκιστάν, οι οποίοι και εισήλθαν στο Ισραήλ το 2024.

Μείζον πρόβλημα της ισραηλινής οικονομίας αποτελεί η σοβαρή έλλειψη εργατικού δυναμικού. Δεδομένης της επιστράτευσης 350.000 εφέδρων και της συνακόλουθης απαγόρευσης εισόδου στο Ισραήλ 150.000 Παλαιστινίων εργαζομένων, παρουσιάζονται σημαντικές ελλείψεις εργαζομένων σε σειρά τομέων της ι/οικονομίας όπως οι κατασκευές και ο πρωτογενής τομέας. Επί παραδείγματι, στον κατασκευαστικό τομέα, αναφέρεται ότι σε συνθήκες κανονικότητας, απασχολούνται περίπου 125.000 μη Ισραηλινοί εργάτες, εκ των οποίων περίπου 100.000 είναι Παλαιστίνιοι. Ειδικότερα υπολογίζεται ότι κόστος σε

ι/οικονομία από τη μη συμμετοχή Παλαιστινίων της Δυτικής Οχθης ανέρχεται σε 3 δισ. σέκελ /μήνα, ήτοι 750 εκ. €.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις του Ισραηλινού Συνδέσμου Κατασκευαστικών Εταιρειών, επιχειρήσεις του τομέα λειτουργούν στο 30% της παραγωγικότητας τους, ενώ ένα στα δύο εργοτάξια παραμένει εκτός λειτουργίας. Αλλά και όπως επισημαίνει ο Ισραηλινός Σύνδεσμος Βιομηχανιών Τροφίμων, δεδομένου ότι το 90% της αγροτικής παραγωγής βρίσκεται εγγύς του θεάτρου των στρατιωτικών επιχειρήσεων, πλείστοι εργάτες γης βρίσκονταν εκτός χώρων εργασίας κατά το 2024.

1.1.1 Η δομή της οικονομίας

Η ισραηλινή οικονομία χαρακτηρίζεται ως ανεπτυγμένη και εξωστρεφής με ιδιαίτερη έμφαση στην παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας. Το Ισραήλ έχει καταφέρει να καθιερωθεί διεθνώς ως η «Start-Up Nation», διαθέτοντας ισχυρά ερευνητικά κέντρα, πανεπιστήμια, επιστημονικά ιδρύματα και ένα οικοσύστημα που προάγει τη δημιουργία και ανάπτυξη νεοφυών επιχειρήσεων. Ο δυναμικός αυτός τομέας συμβάλλει αποφασιστικά στο ΑΕΠ, στις εξαγωγές και στην απασχόληση, αλλά και στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων.

Οι υπηρεσίες αντιπροσωπεύουν περίπου το 80% του ΑΕΠ, με επιμέρους τομείς όπως τα χρηματοοικονομικά και συναφείς επιχειρήσεις να συμβάλλουν κατά 28%, ο δημόσιος τομέας κατά 17%, η στέγαση 12%, το εμπόριο, ο τουρισμός και η εστίαση κατά 10%, και οι μεταφορές το 8%.

Ο τομέας υψηλής τεχνολογίας συνεχίζει να αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της οικονομικής ισχύος του Ισραήλ. Παρά τις έντονες μακροοικονομικές- συμπεριλαμβανομένου του πολέμου – η υψηλή τεχνολογία παραμένει ιδιαίτερα ανθεκτική. Την περίοδο 2024, ο κλάδος της υψηλής τεχνολογίας απασχόλησε περίπου το 11,5–12% του εργατικού δυναμικού (400.000 εργαζόμενοι), προσφέροντας ταυτόχρονα περίπου το 25% των εσόδων από φόρο εισοδήματος λόγω υψηλών μισθών και προσελκύοντας σημαντικές ξένες επενδύσεις, ειδικά σε τομείς όπως η τεχνητή νοημοσύνη (AI), η κυβερνοασφάλεια, η κβαντική υπολογιστική και το fintech καθώς και άνω του 50% των ισραηλινών εξαγωγών.

Σημαντικό ρόλο κατέχει και η μεταποίηση, συνεισφορά της οποίας εκτιμάται στο 17,5% για το 2024, η οποία δίνει έμφαση στην παραγωγή προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας, αξιοποιώντας προηγμένη τεχνολογική γνώση. Ειδικότερα, η κοπή και στίλβωση διαμαντιών, η αμυντική βιομηχανία και η παραγωγή βιομηχανικών συστημάτων υψηλής τεχνολογίας καθιστούν τον τομέα αυτόν θεμελιώδη για τις εξαγωγές. Εκτός από τα διαμάντια, σημαντική δραστηριότητα παρατηρείται επίσης σε τομείς όπως η βιοτεχνολογία, οι ιατρικές συσκευές, οι τεχνολογίες υδάτων και η παραγωγή μηχανημάτων γεωργίας ακριβείας.

Η αξιοποίηση του ανθρώπινου κεφαλαίου διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο, καθώς το εργατικό δυναμικό είναι άρτια εκπαιδευμένο, με υψηλές δεξιότητες στους τομείς STEM και μεγάλη εξειδίκευση στην καινοτομία και την επιχειρηματικότητα.

Η συνεισφορά του τομέα φυσικού αερίου στην ισραηλινή οικονομία είναι σημαντική και αυξανόμενη, κυρίως λόγω της εκμετάλλευσης των κοιτασμάτων φυσικού αερίου Tamar και Leviathan. Παρότι η άμεση συνεισφορά του φυσικού αερίου στο ΑΕΠ παραμένει σχετικά μικρή σε απόλυτα μεγέθη (1,5%), η επιρροή του στον τομέα της ενέργειας και την οικονομική απόδοση εκτείνεται ευρύτερα. Το φυσικό αέριο έχει οδηγήσει σε μείωση του κόστους παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, ενισχύοντας την ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας και προάγοντας την ενεργειακή αυτονομία της χώρας. Οι αποδόσεις σε φόρους και δικαιώματα από το φυσικό αέριο αναμένεται να φτάσουν έως και 8-9% του ΑΕΠ μέχρι το 2040.

Αντίθετα, ο αγροτικός τομέας παραμένει μικρός σε μέγεθος και συμβολή στο ΑΕΠ, μόλις στο 2%, εξαιτίας των περιορισμένων φυσικών πόρων και της σύστασης του εδάφους, καθώς και της έντονης βαρύτητας προς τον βιομηχανικό και υπηρεσιακό τομέα. Η γεωργία στο Ισραήλ παράγει μεν προϊόντα υψηλής

ποιότητας και καινοτομίας (π.χ. τεχνολογίες γεωργικής άρδευσης), όμως η συνολική της συμμετοχή στην οικονομία είναι μικρή, ειδικά σε σύγκριση με τη μεγάλη υπεροχή των υπηρεσιών στον τριτογενή τομέα.

Το 2022 υπήρχαν 91 ισραηλινές εταιρείες που διαπραγματεύονταν στο NASDAQ, περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη χώρα εκτός των ΗΠΑ και της Κίνας. Την ίδια στιγμή, για περισσότερες από 400 κορυφαίες πολυεθνικές εταιρείες, το Ισραήλ είναι ο προορισμός επιλογής για κέντρα έρευνας και ανάπτυξης και σύμφωνα με την Wall Street Journal κατά την τελευταία δεκαετία (2015 – 2025) το Τελ Αβίβ έχει κατακτήσει την τρίτη θέση από τις 12 σημαντικότερες διεθνείς πόλεις στον κόσμο που ασχολούνται με την ανάπτυξη προϊόντων υψηλής τεχνολογίας, μετά το Austin, το San Francisco και πριν από τη Νέα Υόρκη, τη Στοκχόλμη, το Λονδίνο, τη Σιγκαπούρη και άλλες. Σημειωτέον ότι σύμφωνα με την ίδια έρευνα της Wall Street Journal, το Ισραήλ είναι το δεύτερο πιο υψηλά μορφωμένο έθνος στον κόσμο (ο Καναδάς και η Ιαπωνία είναι ο πρώτος και ο τρίτος, αντίστοιχα), γεγονός που δικαιολογεί την ταχύτατη ανάπτυξη της χώρας και τη δυναμική παρουσία της σε κλάδους όπου απαιτείται υψηλή γνώση.

Το 2024 αποτέλεσε έτος-ρεκόρ για exits μέσω εξαγορών, με συνολική αξία συμφωνιών \$15,8 δισ. (+49% σε σχέση με το 2023). Ο αριθμός των συγχωνεύσεων και εξαγορών (M&A) αυξήθηκε με 104 συναλλαγές (+25% ετησίως). Ο δείκτης των κορυφαίων 70 εισηγμένων εταιρειών τεχνολογίας στο NASDAQ ενισχύθηκε κατά 15,8%, ξεπερνώντας τον αντίστοιχο δείκτη NASDAQ 100 (9,4%). Το οικοσύστημα της ισραηλινής τεχνολογίας, με διπλάσια συμμετοχή στο ΑΕΠ από ό,τι το αντίστοιχο αμερικανικό, οδήγησε την οικονομική ανάπτυξη της χώρας με **2,2%** αύξηση στο ΑΕΠ υψηλής τεχνολογίας (Q1-Q3 2024), ενώ η συνολική οικονομία συρρικνώθηκε κατά 1,5%.

Πιστοληπτική Ικανότητα χώρας

Διεθνείς οίκοι αξιολόγησης Standard and Poor's, Moody's και Fitch προέβησαν δύο φορές σε μειώσεις της πιστοληπτικής ικανότητας του Ισραήλ το 2024, διατηρώντας ταυτόχρονα τις προοπτικές της ισραηλινής οικονομίας ως αρνητικές.

Ειδικότερα:

1. S&P μείωσε κατά μια μονάδα από A+ σε **A**, εν μέσω ιρανικής επίθεσης 1^{ης} Οκτωβρίου 2024.
2. Moody's υποβάθμισε την πιστοληπτική ικανότητα του Ισραήλ κατά δύο μονάδες από A2 σε **Baa1**, εν μέσω κλιμάκωσης της σύγκρουσης Ισραήλ – Χεζμπολάχ, την 30^η Σεπτεμβρίου 2024.
3. Fitch μείωσε πιστοληπτική ικανότητα του Ισραήλ από A+ σε **A** τον Αύγουστο του 2024.

Η υποβάθμιση αποδίδεται κυρίως στην κλιμάκωση της κατάστασης ασφαλείας στο βορρά και τις επακόλουθες δυο ιρανικές επιθέσεις Απριλίου και Οκτωβρίου 2024. Μακροπρόθεσμα, οίκοι εκτιμούν ότι η οικονομία του Ισραήλ θα αποδυναμωθεί περισσότερο εάν συνεχιστεί η εμπόλεμη κατάσταση από ό,τι αναμενόταν προηγουμένως. Μια βραδύτερη οικονομική ανάκαμψη σε συνδυασμό με μια πιο παρατεταμένη και ευρύτερη στρατιωτική σύγκρουση θα επηρεάσει αρνητικά τα δημόσια οικονομικά, επιδεινώνοντας περαιτέρω την προοπτική σταθεροποίησης του λόγου του δημόσιου χρέους προς ΑΕΠ. Όλοι οι διεθνείς οίκοι αξιολόγησης εκτιμούν ως πιθανή μια περαιτέρω υποβάθμιση στο μέλλον.

1.1.2 Βασικά Οικονομικά μεγέθη

	2020	2021	2022	2023	2024
Ονομαστικό ΑΕΠ (δισ. NIS)	1.414	1.582,3	1.764,4	1.878,4	1999,3
Μεταβολή πραγματικού ΑΕΠ	-2%	9,4%	6,3%	1,8%	0,9%
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (χιλ. NIS)	151,6	166,9	182,8	190,8	200,5
Μεταβολή πραγματικού κατά κεφαλήν ΑΕΠ	-3,6%	7,6%	4,3%	-0,1%	-0,4%

Ανεργία	4,4%	5,0%	3,8%	3,4%	3%
Πληθωρισμός	-0,7%	2,8%	5,3%	3%	3,2%
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-11,4	-5,3	-1,9	-6,9	-9,4
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	71,1	67,8	60,5	61,5	67,8
Εξωτερικό χρέος (% ΑΕΠ)	29,9	32,3	29,3	30,5	27%
Μέσος μηνιαίος ονομαστικός μισθός (χιλ. NIS)	11.201	11.425	12.147	13.725	14.238
Βασικό επιτόκιο	1,75%	1,6%	3,25%	4,75%	4,5%
Ισοτιμία Σέκελ -Δολαρίου	3,4	3,2	3,4	3,7	3,7
Συναλλαγματικά διαθέσιμα (δισ \$)	173,2	213	201	203,6	214,6

Πηγές: Central Bureau of Statistics, Bank of Israel, World Bank - Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ Τελ Αβίβ

1. Η Ι/Κεντρική Τράπεζα έχει αναθεωρήσει εκτιμήσεις της για την προσδοκώμενη οικονομική μεγέθυνση, υπολογίζοντας πλέον ότι το ΑΕΠ θα αυξηθεί κατά 0,6% το 2024, σε 4% το 2025 και σε 4,5% το 2026, υπό την προϋπόθεση ότι ο "άμεσος οικονομικός αντίκτυπος της πολεμικής σύρραξης θα συνεχιστεί μέχρι το τέλος του πρώτου τριμήνου του 2025". Αυτή η εκτίμηση αποτελεί αναθεώρηση επί τα βελτίω των προηγούμενων εκτιμήσεων του Οκτωβρίου, οι οποίες προέβλεπαν ανάπτυξη 0,5% το 2024 και 3,8% το 2025.

2. Αναφορικά με τον πληθωρισμό, η Τράπεζα του Ισραήλ υπολογίζει ότι σταθεροποιήθηκε το 2024 στο επίπεδο του 3,2% από 3,8% σε προηγούμενη της εκτίμηση του Οκτ. 2024, υπερβαίνοντας το ετήσιο εύρος-στόχο 1%-3%. Ωστόσο, εντός 2025 πληθωρισμός πρόκειται να τιθασευτεί δεδομένου ότι η πρόβλεψη για το τρέχον έτος βελτιώνεται στο 2,6% από 2,8% και σε 2,3% για το 2026, υποδηλώνοντας προσδοκίες για σταδιακή αποκλιμάκωση των πληθωριστικών πιέσεων.

3. Τοπικό νόμισμα Σέκελ ανατιμήθηκε από τον Οκτ. 2024, κατά 0,5% έναντι του δολαρίου και κατά 2,4% έναντι του ευρώ.

4. Έλλειμμα Κρατικού Προϋπολογισμού το 2024 καταγράφηκε σε περίπου 6,9%, οριακά χαμηλότερο από την πρόβλεψη του Οκτωβρίου (7,2%), λόγω μεγαλύτερης από το αναμενόμενο αύξησης των φορολογικών εσόδων το τελευταίο τρίμηνο 2024.

5. Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης, το οποίο περιλαμβάνει και το σύνολο των ασφαλιστικών ταμείων και των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης ανήλθε στο 9,4%.

6. Ο λόγος του χρέους προς το ΑΕΠ καταγράφηκε στο επίπεδο του 67,8 % το 2024, με τις εκτιμήσεις τόσο της Ισραηλινής Κεντρικής Τράπεζας όσο και των διεθνών οίκων αξιολόγησης να υπολογίζουν κορύφωσή του σε ποσοστό 69 % το 2025 και ακολούθως να αποκλιμακωθεί ξανά στο 67 % το 2026.

Οι κρατικές δαπάνες για την άμυνα και τις αποζημιώσεις πληγέντων από τον πόλεμο αυξήθηκαν σημαντικά, και ο προϋπολογισμός του 2024 τροποποιήθηκε τρεις φορές κατά τη διάρκεια του έτους για έκτακτες δημοσιονομικές αυξήσεις. Η απότομη αύξηση των δαπανών χρηματοδοτήθηκε κυρίως από την αύξηση του ελλείμματος του προϋπολογισμού, το οποίο έφτασε το 6,9% του ΑΕΠ.

Η αντιμετώπιση των δημοσιονομικών επιπτώσεων του πολέμου απαιτεί διάκριση μεταξύ μιας εφάπαξ αύξησης των δαπανών που σχετίζονται με τη διεξαγωγή του πολέμου και μιας μόνιμης αύξησης που προκύπτει από αλλαγές στις αντιληπτές ανάγκες ασφαλείας και άλλες συνέπειες που σχετίζονται με τον πόλεμο. Χάρη στην ισραηλινή δημοσιονομική αξιοπιστία που έχει συσσωρευτεί τα τελευταία χρόνια, είναι δυνατό να αντιμετωπιστεί τουλάχιστον μέρος των εφάπαξ πολεμικών δαπανών μέσω μιας προσωρινής αύξησης του ελλείμματος και του χρέους, όπως επισημαίνουν εδώ έγκυροι οικονομικοί αναλυτές.

Αντίθετα, η επιλογή μιας μόνιμης αύξησης των αμυντικών δαπανών απαιτεί μέτρα εξυγίανσης κυρίως στην πλευρά των εσόδων, τα οποία τέθηκαν σε ισχύ στις αρχές του 2025 (αύξηση ΦΠΑ, πρόσθετοι φόροι ειδών πολυτελείας και κατανάλωσης) και αναμένεται να αντισταθμίσουν περίπου τις μόνιμες αυξήσεις δαπανών που προέκυψαν από τον πόλεμο. Ωστόσο, όπως επισημαίνει εντόνως η εδώ Κεντρική Τράπεζα αυτά τα μέτρα δεν εγγυώνται μια βιώσιμη μείωση του λόγου χρέους προς ΑΕΠ, μακροπρόθεσμα, τόσο επειδή

ορισμένα είναι προσωρινά όσο και λόγω της αναμενόμενης αύξησης άλλων διαρθρωτικών κυβερνητικών δαπανών.

Ο διετούς ήδη διάρκειας πόλεμος καταδεικνύει την κρίσιμη σημασία ενός χαμηλού λόγου δημόσιου χρέους προς ΑΕΠ και της ύπαρξης του αναγκαίου δημοσιονομικού χώρου για την ανθεκτικότητα της οικονομίας σε κραδασμούς και την ικανότητά της να χρηματοδοτεί έκτακτες δαπάνες.

Ανάσχεση πληθωρισμού

Η πορεία του πληθωρισμού, η οποία κορυφώθηκε στο 5,4% στις αρχές του 2023, τιθασεύτηκε σταδιακά κατά τη διάρκεια του έτους, με το ετήσιο επίπεδό του να προσεγγίζει το 3%, εντός του ανώτερου ορίου του εύρους στόχου για τον πληθωρισμό. Η περιοριστική νομισματική πολιτική που ακολουθήθηκε σε συνδυασμό με την αποκλιμάκωση του πληθωρισμού ανά την υφήλιο, συνέβαλε στην ανάσχεση του πληθωριστικού κύματος μέχρι τον πόλεμο.

Ο πληθωρισμός ανήλθε στο 3,2% το 2024, οριακά πάνω από το ανώτερο όριο του εύρους-στόχου, σε αντίθεση με την παγκόσμια τάση συγκράτησης των ρυθμών πληθωρισμού. Πορεία του επιταχύνθηκε δε κατά το δεύτερο και τρίτο τρίμηνο του έτους, κυρίως λόγω περιορισμών στην προσφορά, και μετριάστηκε προς το τέλος του έτους με κάποια χαλάρωση αυτών των περιορισμών.

Υψηλό κόστος διαβίωσης

Το Ισραήλ καταλαμβάνει σταθερά υψηλότερη θέση στον κατάλογο των ακριβότερων χωρών παγκοσμίως. Ειδικά όσον αφορά το Τελ Αβίβ, αυτό αναφέρεται στην όγδοη θέση των ακριβότερων πόλεων, σύμφωνα με κατάταξη του Economist και τις Deutsche Bank. Εξέλιξη αυτή έχει οδηγήσει στη διαρκή ανατίμηση των καταναλωτικών αγαθών, των υπηρεσιών (συμπεριλαμβανομένων των ιατρικών υπηρεσιών) αλλά και άνοδο των τιμών των ενοικίων στην ευρύτερη περιοχή του Τελ Αβίβ.

Η κατακόρυφη αύξηση του κόστους ζωής, δημιούργησε εκτεταμένες αντιδράσεις στους μισθωτούς και σε ευρεία στρώματα της κοινωνίας, των οποίων τα εισοδήματα δεν συμβαδίζουν με τους ρυθμούς αύξησης των τιμών των ακινήτων και του δείκτη τιμών καταναλωτή. Το οξύ κοινωνικό πρόβλημα της ανόδου τιμών σε είδη πρώτης ανάγκης, η οποία, σε συνδυασμό με τη σταθερά υψηλή αξία των ακινήτων, έχει προκαλέσει κοινωνική δυσaráεσκεια διάρκειάς σε μεγάλο τμήμα της ισραηλινής κοινωνίας.

Η εκκένωση περιοχών λόγω του πολέμου σταμάτησε την προσφορά στέγασης στις εκκενωμένες περιοχές και αύξησε τουλάχιστον προσωρινά τη ζήτηση για υπηρεσίες στέγασης σε άλλες περιοχές. Στην αρχή του πολέμου, περίπου 143.000 κάτοικοι εκκενώθηκαν με κυβερνητική απόφαση και επιπλέον 100.000 άνθρωποι εκκενώθηκαν οικεία βουλήσει. Ωστόσο, κατά τη διάρκεια του 2024, ορισμένοι από αυτούς, κυρίως στο Νότιο Ισραήλ κοινότητες και Κιμπούτζ πέριξ της Λωρίδας της Γάζας και σε πόλη Sderot, επέστρεψαν στα σπίτια τους.

Πλείστα όσα ακίνητα και υποδομές υπέστησαν ζημιές κατά τη διάρκεια του πολέμου, μειώνοντας τη βραχυπρόθεσμη διαθεσιμότητά τους και αυξάνοντας την ανάγκη για εργασίες ανοικοδόμησης. Από τις αρχές του 2024, υπήρξε μια επιταχυνόμενη αύξηση των τιμών των κατοικιών, σε ένα σωρευτικό ετήσιο ποσοστό 7,3% μέχρι το τέλος του έτους, παράλληλα με μια αύξηση 30% στον αριθμό των συναλλαγών ακινήτων, σε σχέση με την περίοδο Οκτωβρίου 2022-Σεπτεμβρίου 2023. Μέρος της αύξησης του όγκου των συναλλαγών, ειδικά στις αρχές του 2024, οφειλόταν στην αναβολή των συναλλαγών από το τελευταίο τρίμηνο του 2023 στο 2024, αλλά ακόμη και σε προσδοκίες που επηρεάστηκαν από ανησυχίες για μελλοντικές ελλείψεις προσφοράς ακινήτων.

1.1.3 Εξωτερικό εμπόριο

1.1.3.1 Εμπόριο αγαθών

Το εμπορικό ισοζύγιο του Ισραήλ παραμένει διαχρονικά ελλειμματικό, με τη χώρα να καταγράφει έλλειμμα 89 δισ. Σέκελ (24 δισ. €). Ειδικότερα, όπως αναφέρει η Ι/Στατιστική Υπηρεσία οι εξαγωγές, ανήλθαν σε 259 δισ. Σέκελ (70 δισ.€), και οι εισαγωγές σε 348 δισ. Σέκελ (94 δισ.€). Εξαιρουμένων των διαμαντιών, το Ισραήλ κατέγραψε τα μεγαλύτερα εμπορικά πλεονάσματα με τις ΗΠΑ, την Ιρλανδία, την Ινδία, τη Βραζιλία και τη Κύπρο, ενώ αντιστοίχως τα μεγαλύτερα εμπορικά ελλείμματα με την Κίνα, την Ελβετία, τη Γερμανία, την Ιταλία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα.

Στον πίνακα που ακολουθεί καταγράφονται οι δέκα σημαντικότεροι εμπορικοί εταίροι του Ισραήλ για το 2023 και 2024 σε δις \$, τόσο αναφορικά με τις εισαγωγές όσο και με τις εξαγωγές αγαθών (συμπεριλαμβανομένων των διαμαντιών):

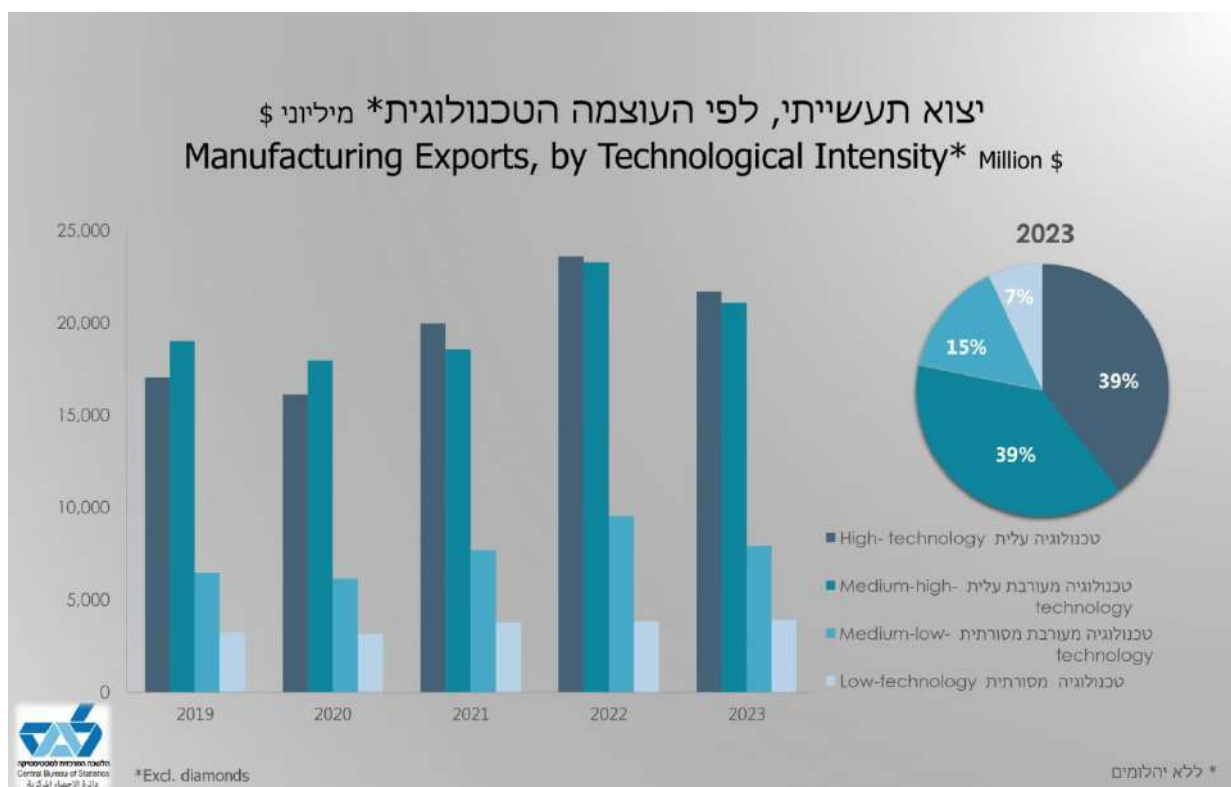
A/A	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	2023	2024	ΕΞΑΓΩΓΕΣ	2023	2024
1	ΚΙΝΑ	11,2	13,5	ΗΠΑ	17,6	17,1
2	ΗΠΑ	9,1	9,2	ΙΡΛΑΝΔΙΑ	3,4	3,2
3	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	6,5	6,4	ΚΙΝΑ	3,4	2,8
4	ΕΛΒΕΤΙΑ	4,9	4,6	ΟΛΛΑΝΔΙΑ	2,6	2,7
5	ΟΛΛΑΝΔΙΑ	3,9	3,8	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	2,1	2,3
6	ΙΤΑΛΙΑ	3,3	3,4	ΙΝΔΙΑ	2,3	2,2
7	ΒΕΛΓΙΟ	3,8	3,3	ΧΟΝΓΚ ΚΟΝΓΚ	1,8	2
8	ΧΟΝΓΚ ΚΟΝΓΚ	3,3	2,8	ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	2,1	1,5
9	ΗΑΕ	2,9	2,8	ΓΑΛΛΙΑ	1,4	1,4
10	ΓΑΛΛΙΑ	2,6	2,6	ΒΡΑΖΙΛΙΑ	1,4	1,1

Από τα στοιχεία του ανωτέρω πίνακα, επισημαίνεται η αξιοσημείωτη απουσία της Τουρκίας, καθώς ηδη από το 2023 λαμβάνει χώρα μείωση του όγκου διμερούς εμπορίου Ισραήλ-Τουρκίας σε σύγκριση με το 2022 (μείωση εισαγωγών από Τουρκία 19,3% και εξαγωγών σε Τουρκία κατά 34,78%), οποία εντείνεται και το 2024, με συναφή πορεία το 2025.

Ειδικότερα το 2024 η αξία των συνολικών εισαγωγών στο Ισραήλ ανήλθε σε 91,865 δισ. \$, καταγράφοντας ανεπαίσθητη μείωση από 91,889 δισ. \$ το 2023. Εισαγωγές από Τουρκία το 2024 ανήλθαν σε 2 δισ. \$ από 4,6 δισ. \$ το 2023, μείωση της τάξεως του -56.52%. Ομοίως εξαγωγές από Ισραήλ σε Τουρκία το 2024 ανήλθαν σε 598 εκ.\$, από 1,55 δισ. \$ το 2023, πτώση 61.42%.

Εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι απεξάρτηση ισραηλινής οικονομίας από τουρκικές εισαγωγές εντείνεται και ως, εν μέρει, προπομπός της σταδιακού εκτροχιασμού των διμερών σχέσεων, ο οποίος κορυφώθηκε με την επιβολή εμπάργκο, μονομερώς, από την κυβέρνηση Erdogan.

Επιπρόσθετη αξιοσημείωτη παράμετρος των μεγεθών των ισραηλινών εξαγωγών είναι ο επιμερισμός των εξαγόμενων αγαθών ανάλογα με το επίπεδο τεχνολογίας που ενσωματώνει η παραγωγή τους. Όπως παρουσιάζεται στον πίνακα της Στατιστικής Υπηρεσίας του Ισραήλ που ακολουθεί, το 39% των προϊόντων μεταποίησης που εξήγαγε το Ισραήλ το 2023 είναι υψηλής έντασης τεχνολογίας, το 39% μεσαίας προς υψηλή, το 15% μεσαίας προς χαμηλή και μόλις το 7% χαμηλής.

Πηγή: Ισραηλινή Στατιστική Υπηρεσία

1.1.3.2. Εμπόριο υπηρεσιών

Η πορεία του ισοζυγίου υπηρεσιών από το 2014 είναι ενδεικτική του μετασχηματισμού της ισραηλινής οικονομίας, η οποία έχει αναδειχθεί σε σημαντικό παράγοντα δημιουργίας υπηρεσιών κυρίως στον τομέα ηλεκτρονικής υποστήριξης και λογισμικού. Σημαντικό μέρος των εισπράξεων του Ισραήλ αποτελεί και η εξαγωγή υπηρεσιών υποστήριξης έρευνας και τεχνολογίας, καθώς και παροχής ιατρικών υπηρεσιών.

Εξαγωγές Υψηλής Τεχνολογίας: Το 53% των Ισραηλινών Εξαγωγών προέρχεται κυρίως από εταιρείες λογισμικού. Οι εξαγωγές υψηλής τεχνολογίας το 2023 αντιπροσώπευαν το 53% των συνολικών εξαγωγών του Ισραήλ. Αυτός ο λόγος παρέμεινε σταθερός τα τελευταία χρόνια: σε τρία από τα τέσσερα χρόνια από το 2020, οι εξαγωγές υψηλής τεχνολογίας αντιπροσώπευαν πάνω από το 50% όλων των εξαγωγών του Ισραήλ.

Την τελευταία δεκαετία, η αύξηση των εξαγωγών του ισραηλινού τομέα υψηλής τεχνολογίας προέρχεται αυξήθηκε από 40% το 2013 σε 71% το 2023. Σε ονομαστικούς όρους, η αξία των εξαγωγών υπηρεσιών υψηλής τεχνολογίας σχεδόν τετραπλασιάστηκε κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου και έφτασε τα 52 δισεκατομμύρια δολάρια το 2023.

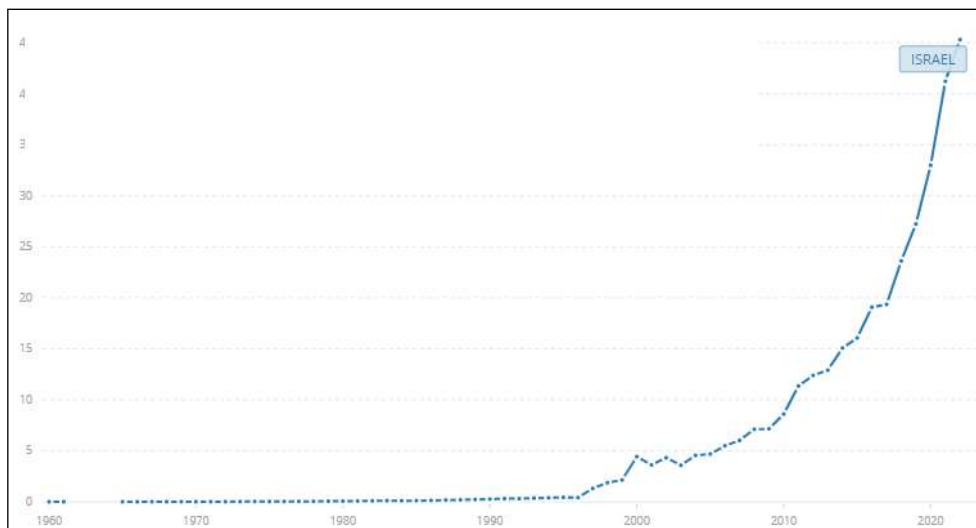
Εξαγωγή προϊόντων υψηλής τεχνολογίας				
	Διαστημικός και αεροπορικός εξοπλισμός	Ηλεκτρονικός εξοπλισμός	Φαρμακευτικά προϊόντα	
	303	26	21	
Price indices ⁽¹⁾				
2022	110.5	98.2	89.7	98.7
2023	115.0	98.5	89.9	99.4
2024	115.7	102.5	91.4	102.7

Παρά την πτώση σχεδόν 8% που σημειώθηκε το 2023, το 2024, οι εξαγωγές υπηρεσιών κατέγραψαν αύξηση της τάξεως του 5,2%. Σημαντικά επλήγη ο τουριστικός κλάδος το 2024 όπως και το 2023, δεδομένου ότι ο εισερχόμενος τουρισμός (αναψυχής, θρησκευτικός) πλήττεται, πρωτίστως, λόγω του πολέμου και των επακόλουθων περιορισμών επί των αφίξεων όπως και οι μεταφορές (λιμενική δραστηριότητα) και οι ασφαλιστικές υπηρεσίες.

ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΙΣΡΑΗΛ	
Έτος	Σύνολο σε δισ. δολ.
2014	38,1
2015	38,6
2016	41,3
2017	46,6
2018	51,9
2019	57,8
2020	69,1
2021	73,1
2022	86,1
2023	79,2
2024	83,4
ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΙΣΡΑΗΛ	
Έτος	Σύνολο σε δισ. δολ.
2014	25
2015	25,4
2016	27,5
2017	30,7
2018	32,8
2019	40,6
2020	32,7
2021	33
2022	43
2023	40,9
2024	44,1

Το ισοζύγιο υπηρεσιών βαίνει διαρκώς πλεονασματικό και το 2024 έφτασε τα 39,3 δισ. δολ., γεγονός που αντανακλά τις μεγάλες υπεραξίες που εισφέρει στην ισραηλινή οικονομία ο δυναμικός κλάδος της υψηλής τεχνολογίας, ελαφρώς αυξημένο από 38,3 δισ. δολ το 2023.

Στο παρακάτω γράφημα της Παγκόσμιας Τράπεζας, φαίνεται η διαχρονική εξέλιξη των εξαγωγών υπηρεσιών υψηλής τεχνολογίας από το Ισραήλ.

Πηγή: Παγκόσμια Τράπεζα

Η εντυπωσιακή μεγέθυνση του κλάδου αντανακλάται στο γεγονός ότι το 8% των εταιρειών υψηλής τεχνολογίας που η αξία τους αποτιμάται σε περισσότερο του ενός δισ. δολ. (Unicorns) είναι ισραηλινών συμφερόντων.

1.1.4 Επενδύσεις

Οι ισραηλινές εταιρείες τεχνολογίας άντλησαν **10,6 δισ. \$** σε ανακοινωμένες χρηματοδοτήσεις το 2024, σημειώνοντας αύξηση 28% συγκριτικά με τα 8,3 δισ. \$ του 2023. Συνυπολογίζοντας και γύρους που δεν έχουν ανακοινωθεί ή των οποίων το ποσό δεν έχει δημοσιοποιηθεί, το συνολικό ύψος της χρηματοδότησης εκτιμάται στα **12,2 δισ. \$**, που αντιστοιχεί σε αύξηση 31% σε σχέση με την προσαρμοσμένη περσινή τιμή, σύμφωνα με τον οργανισμό Start Up Nation Central.

Παραπάνω αύξηση είναι εναρμονισμένη με τις τάσεις της αμερικανικής αγοράς επιχειρηματικών κεφαλαίων (κεφαλαίων επιχειρηματικού κινδύνου) και υπερτερεί σε σχέση με την Ευρώπη και την Ασία, παρά τη γενική παγκόσμια πτώση στον αριθμό των κύκλων επενδύσεων. Οι γύροι αρχικού σταδίου (από προ-σποράς/pre-seed μέχρι Σειράς Α') αποτέλεσαν το 82% των συνολικών συμφωνιών, ενώ οι γύροι όψιμου σταδίου οδήγησαν σε κορύφωση της αξίας των συμφωνιών, πλησιάζοντας τα επίπεδα του 2021. Η διάμεση αξία χρηματοδότησης στο Ισραήλ ανήλθε στα \$8 εκ., ανακάμπτοντας στον μακροχρόνιο ρυθμό ανάπτυξης και επιδεικνύοντας εμπιστοσύνη των επενδυτών.

Το 2024 πραγματοποιήθηκαν 15 μεγάλοι μεγέθους κύκλοι χρηματοδότησης (κύκλοι-μαμούθ) συνολικής αξίας \$4 δισ. (41% του συνολικού ποσού), σαφώς αυξημένοι σε σχέση με τους 9 αντίστοιχους κύκλους και \$2 δισ. το 2023 (22%), στοιχείο που αποδεικνύει την ικανότητα των ώριμων εταιρειών να προσελκύουν διεθνή κεφάλαια.

Ο τομέας της **κυβερνοασφάλειας** διατηρεί ισχυρή πορεία, αντιπροσωπεύοντας το 7% των ισραηλινών εταιρειών τεχνολογίας αλλά εξασφαλίζοντας **36% των συνολικών επενδύσεων** (\$3,8 δισ.). Οι χρηματοδοτήσεις αυξήθηκαν κατά 90%, με τη διάμεση αξία γύρων στα \$18 εκ., επιβεβαιώνοντας τον κομβικό ρόλο του κλάδου.

Το 2024 αποτέλεσε έτος-ρεκόρ για exits μέσω εξαγορών, με συνολική αξία συμφωνιών **\$15,8 δισ.** (+49% σε σχέση με το 2023). Ο αριθμός των συγχωνεύσεων και εξαγορών (M&A) αυξήθηκε με **104 συναλλαγές** (+25% ετησίως). Ο δείκτης των κορυφαίων 70 εισηγμένων εταιρειών τεχνολογίας στο NASDAQ ενισχύθηκε κατά 15,8%, ξεπερνώντας τον αντίστοιχο δείκτη NASDAQ 100 (9,4%).

Προκλήσεις του Οικοσυστήματος

- Η διεθνής τάση για λιγότερες νεοφυείς εταιρείες επηρεάζει την ισραηλινή καινοτομική αλυσίδα, καθώς η μείωση της ποσότητας περιορίζει τις μελλοντικές ευκαιρίες.
- Η μείωση του αριθμού των γύρων χρηματοδότησης παγκοσμίως συρρικνώνει τη χρηματοδότηση της πρώιμης καινοτομίας όπου απαιτούνται περισσότερες ενισχύσεις και κίνητρα για ενίσχυση των στο πρώιμο τους στάδιο.
- Δικαστική και οικονομική αβεβαιότητα, μαζί με γεωπολιτική αστάθεια, πλήττουν την ανταγωνιστικότητα και την επενδυτική εμπιστοσύνη.
- Η ιστορικά πολυσχιδής καινοτομία περιορίζεται λόγω μειωμένης χρηματοδότησης νεοφυών επιχειρήσεων σε ανερχόμενους τομείς· απαιτούνται στοχευμένα κίνητρα για διατήρηση ανάπτυξης σε όλους τους κλάδους.
- Η τεχνητή νοημοσύνη αναδιαμορφώνει τους κλάδους και το Ισραήλ διασφαλίζει πόρους, ταλέντο και E&A για να παραμείνει ανταγωνιστικό. Απαραίτητη η ενεργή κυβερνητική στήριξη, στρατηγική στόχευση, καθώς και ευέλικτη ρύθμιση..

Προοπτικές για το 2025

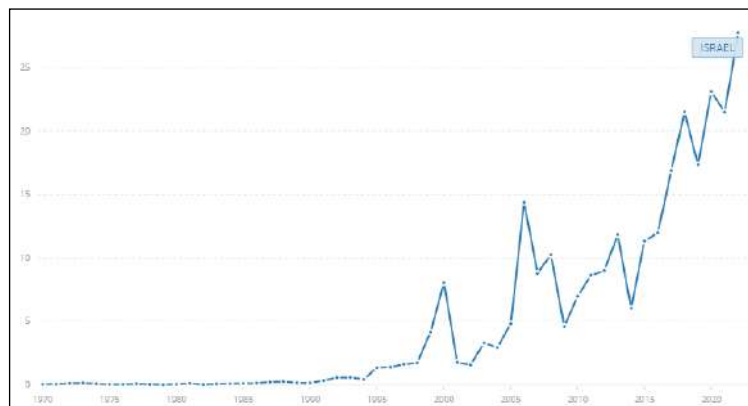
- Οι οικονομικές και χρηματοπιστωτικές τάσεις των ΗΠΑ θα συνεχίσουν να επηρεάζουν τις ισραηλινές τεχνολογικές επιδόσεις.
- Οι επενδυτές θα εστιάσουν σε ευκαιρίες υψηλής ποιότητας με δυναμική μακροπρόθεσμη ανάπτυξης και το Ισραήλ αναμένεται να ωφεληθεί από αυξημένες επενδύσεις καθώς η περιφερειακή αστάθεια μειώνεται.
- Η ιδιωτική χρηματοδότηση θα ενισχυθεί, με τις εταιρείες scale-up να οδηγούν τον αντίκτυπο στο οικοσύστημα.
- Η τεχνητή νοημοσύνη θα καταστεί κεντρική στη στρατηγική VC, με κάθετο προσανατολισμό και σημαντικές επενδύσεις σε υποδομές, όπως data centers.
- Η κυβερνοασφάλεια θα παραμείνει κορυφαία προτεραιότητα, φέρνοντας σημαντικά exits μέσω εξαγορών και IPOs.
- Η δραστηριότητα στις M&A θα διατηρηθεί ισχυρή, ενώ πιθανόν να επανέλθει η αγορά IPOs, προσφέροντας περαιτέρω δυνατότητες exits.

Η εισροή ΑΞΕ στο Ισραήλ βρίσκεται σε σταθερά υψηλά επίπεδα, με τους κλάδους υψηλής τεχνολογίας να συγκεντρώνουν τη μερίδα του λέοντος και να εμφανίζουν ιστορικές επιδόσεις. Το άλλοτε start up nation έχει μετατραπεί σε scale up με προοπτικές unicorn nation, με την ανάπτυξη των νεοφυών επιχειρήσεων να αποτελεί παράγοντα που προσελκύει επιπρόσθετες επενδύσεις και με αυτό τον τρόπο διασφαλίζεται η αναπτυξιακή τους πορεία αλλά και η συμβολή τους στο ΑΕΠ της χώρας.

ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΕ ΙΣΡΑΗΛ ΑΞΙΑ ΣΕ ΔΙΣ ΔΟΛ	
2010	7
2011	8.65
2012	9
2013	11.84
2014	6.05
2015	11.34
2016	11.99
2017	16.89
2018	21.51
2019	17.36
2020	23.11
2021	21.49
2022	23
2023	16,4
2024	27

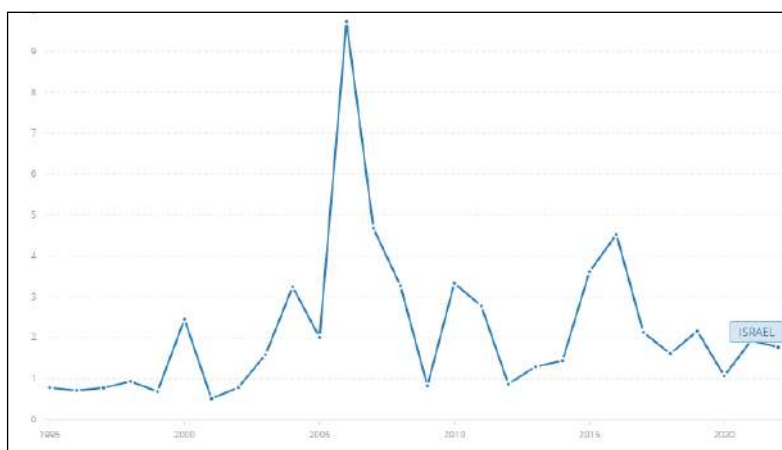
Οι άμεσες ξένες επενδύσεις μειώθηκαν το 2024 κατά περίπου 65% σε σύγκριση με το 2023, από επίπεδο 16,4 δισεκατομμυρίων δολαρίων σε 27δισεκατομμύρια δολάρια.

Στο παρακάτω γράφημα της Παγκόσμιας Τράπεζας φαίνεται η διαχρονική εξέλιξη των ΑΞΕ που εισέρρευσαν στο Ισραήλ κατά τα τελευταία χρόνια, σε όρους αξίας σε δισ. δολ.

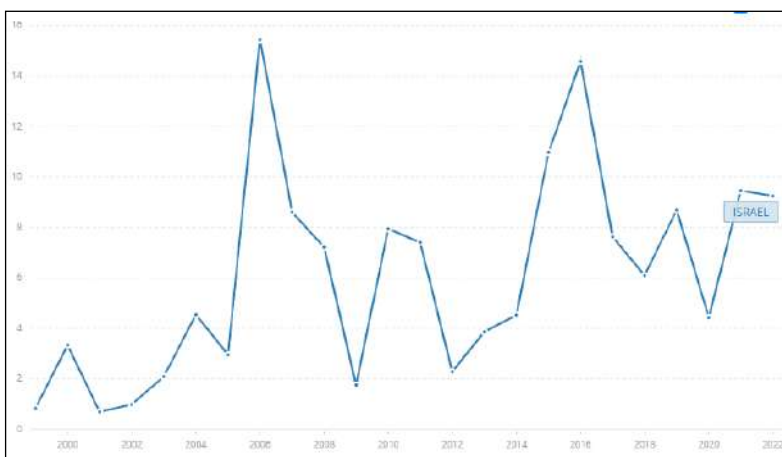
Πηγή: Παγκόσμια Τράπεζα

Το Ισραήλ, σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα, έχει καταστεί ένας σημαντικός επενδυτής στην παγκόσμια οικονομία, καθώς ειδικώς από το 2006 προβαίνει σε άμεσες ξένες επενδύσεις σε τομείς τεχνολογικής αιχμής και καινοτομίας. Στο κάτωθι γράφημα της Παγκόσμιας Τράπεζας καταγράφεται η ποσοστιαία αντιστοίχιση στο εγχώριο ΑΕΠ των ισραηλινών ΑΞΕ στο εξωτερικό κατά τα τελευταία χρόνια.

Πηγή: Παγκόσμια Τράπεζα

Στο ακόλουθο γράφημα, καταγράφεται η αξία σε δισ. δολ. των ροών επενδυτικών κεφαλαίων από το Ισραήλ προς το εξωτερικό τα τελευταία χρόνια, βάσει των διαθέσιμων στοιχείων της Παγκόσμιας Τράπεζας.

Πηγή: Παγκόσμια Τράπεζα

ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΑΠΟ ΙΣΡΑΗΛ ΑΞΙΑ ΣΕ ΔΙΣ ΔΟΛ	
2010	7,94
2011	7,4
2012	2,3
2013	3,86
2014	4,53
2015	11
2016	14,6
2017	7,62
2018	6
2019	8,7
2020	4,42
2021	9,46
2022	9,24
2023	9,9
2024	47

Οι επενδύσεις στον τομέα της υψηλής τεχνολογίας, στις νεοφυείς επιχειρήσεις (start up) και στον κλάδο της κυβερνοασφάλειας αποσπούν το μεγαλύτερο μερίδιο των εισερχόμενων κεφαλαίων. Σύμφωνα με το Bloomberg, το Ισραήλ κατατάσσεται στη 10η θέση παγκοσμίως ως καινοτόμο κράτος. Είναι πρώτο στην κατάταξη ως προς τον αριθμό των ερευνητών (ανά 1 εκατ. πληθυσμού), δεύτερο στην παγκόσμια κατάταξη της κατά κεφαλή επένδυσης στην Ε&Α και τρίτο στην υψηλή τεχνολογία (πυκνότητα).

Επίσης, προωθείται συστηματικά η εμπορική και οικονομική διασύνδεση των αμυντικών δαπανών με την εθνική οικονομία της χώρας, τόσο ως μορφή κεφαλαίου, όσο και υπό τη μορφή τεχνογνωσίας (know-how), αλλά και εκπαίδευσης του ανθρώπινου δυναμικού. Οι αμυντικές δαπάνες λειτουργούν ως μία μορφή οικονομικού πολλαπλασιαστή.

Παρέχονται σημαντικά φορολογικά κίνητρα όπως φοροαπαλλαγές, μειωμένοι φορολογικοί συντελεστές, εξαιρέσεις από την φορολογία για βιομηχανικές επενδύσεις και για επενδύσεις στον κλάδο υψηλής τεχνολογίας. Πρόσφατα μάλιστα, η Knesset ενέκρινε κατά πλειοψηφία νομοσχέδιο με σημαντικά επενδυτικά κίνητρα στον κλάδο υψηλής τεχνολογίας, με τρεις βασικούς άξονες:

1. Αναβολή καταβολής φόρου επί των κεφαλαιουχικών κερδών, υπό την προϋπόθεση ότι πρόκειται για κεφάλαια επενδεδυμένα σε νεοφυείς επιχειρήσεις, καθώς και εκπτώσεις φόρου σε όσους επενδύουν σε εν λόγω επιχειρήσεις.
2. Μείωση φορολογικών επιβαρύνσεων για αλλοδαπές εταιρείες που επιδιώκουν εξαγορά ι/νεοφυών επιχειρήσεων ή απόκτηση μεριδίων.
3. Χρηματοδοτικές διευκολύνσεις μέσω απαλλαγής φορολογικών παρακρατήσεων επί δανείων για αλλοδαπές εταιρείες που προβαίνουν επενδύσεις στον κλάδο.

Σύμφωνα με το ισχύον πλαίσιο κινήτρων, ο εταιρικός φόρος από 25% μειώνεται σε 9% και 16% για τις περιοχές Α (Γαλιλαία, Κοιλιάδα του Ιορδάνη, Έρημος Νέγκεβ, Ιεροσόλυμα – για εταιρίες υψηλής τεχνολογίας) και περιοχές Β (Κάτω Γαλιλαία, Βόρειος Νέγκεβ), εφόσον πρόκειται για εξαγωγικές επιχειρήσεις σε ποσοστό, τουλάχιστον 25% του συνολικού εισοδήματός τους, με αντίστοιχη μείωση και στη φορολογία των μερισμάτων. Επενδύσεις εταιριών που υπάγονται σε προτιμησιακό καθεστώς φορολογούνται με ποσοστό 5% και 8%, αντίστοιχα, για τις περιοχές Α και Β.

Παρέχονται, επίσης, σημαντικές ενισχύσεις-επιχορηγήσεις για βιομηχανικές επενδύσεις (20% στην περιοχή Α, για περίοδο 5 ετών για εξοπλισμό, κτιριακές εγκαταστάσεις) εταιριών, εφόσον είναι διεθνώς ανταγωνιστικές (πραγματοποιούν εξαγωγές) και είναι καταχωρημένες ως εταιρίες που υπάγονται στο ισρ/δίκαιο. Επιπρόσθετα, 10% επιδότηση με απόφαση του Invest in Israel, μπορεί να δοθεί για βιομηχανικές επενδύσεις στην έρημο Negev.

Η τοπική αυτοδιοίκηση, ιδίως ο Δήμος Τελ Αβίβ (πρόκειται, ουσιαστικά για μητροπολιτική περιοχή), προσφέρει, μέσω του Τμήματος Διεθνών Σχέσεων, υποστήριξη σε αλλοδαπές επιχειρήσεις (είτε start up, είτε πολυεθνικές που εγκαθίστανται στο Ισραήλ), μέσω διευκόλυνσης παροχής γης για τις εγκαταστάσεις της επιχείρησης, όσο και της επιβολής μειωμένων δημοτικών τελών.

Στον τομέα των στρατηγικών επενδύσεων, διεξάγονται επιμέρους διαπραγματεύσεις, μεταξύ επιχειρήσεων και Κυβέρνησης, σε μία σειρά θεμάτων (παραχώρηση γης, φορολογική μεταχείριση, επιδοτήσεις, χρηματοδότηση, Ε&Α, άδειες εισόδου και εργασίας), το περιεχόμενο των οποίων κυρώνεται είτε με νόμο, είτε με σύμβαση.

Ως γενική τάση, καταγράφεται ότι οι χώρες της ΕΕ για το Ισραήλ αποτελούν τον πρωταρχικό επενδυτικό προορισμό και αντίστοιχα οι χώρες της ΕΕ αποτελούν μία σημαντική πηγή επενδύσεων. Περίπου το ήμισυ του συνόλου των επενδυτικών ροών του Ισραήλ προς το εξωτερικό κατευθύνονται σε χώρες της ΕΕ.

Σημειώνεται ότι περισσότερες από 50 μεγάλες επιχειρήσεις από τις χώρες της ΕΕ λειτουργούν R&D (ερευνητικά κέντρα) στο Ισραήλ (SKODA, PORSCHE, DAIMLER, BOSCH, NOKIA, ERICSON, LONZA, BAYER, NOVARTIS, DEUCHE TELECOM κ.ά.). Απ' αυτές, οι περισσότερες προέρχονται από τη Γερμανία και τη Γαλλία.

1.2 Οικονομικές προβλέψεις 2025

Προϋπολογισμός

Ισραηλινό Κοινοβούλιο (Knesset) ενέκρινε, την 25^η Μαρτίου 2025, τον κρατικό προϋπολογισμό του 2025. Ο προϋπολογισμός υπερψηφίστηκε με πλειοψηφία 66 υπέρ έναντι 52. Το συνολικό ύψος του προϋπολογισμού ανέρχεται σε 755 δισ. σέκελ (190 δισ. €) υψηλότερο κατά περίπου 25% ή 171 δισ. σέκελ, σε σύγκριση με το 2024 (584 δισ. σέκελ). Εξαιρουμένου του κόστους εξυπηρέτησης χρέους, οι κρατικές δαπάνες για το 2025 ανέρχονται σε 620 δισ. σέκελ (156 δισ. €).

Σε σύγκριση με τους προϋπολογισμούς που εγκρίθηκαν προ της 7ης Οκτωβρίου 2023, οι δαπάνες έχουν αυξηθεί κατά περισσότερα από 100 δισεκατομμύρια NIS, επικεντρωμένες κυρίως στην άμυνα. Τρέχων προϋπολογισμός διευρύνει στόχο δημοσιονομικού ελλείμματος στο 4,9% για το τρέχον έτος. Προγραμματισμένο δημοσιονομικό έλλειμμα συνδυάζεται παράλληλα με τη επιβάρυνση των ισραηλινών πολιτών μέσω διαφόρων φόρων, συνολικού ύψους 24 δισ. σέκελ, που αποσκοπούν στην αύξηση των ταμείων του Υπουργείου Οικονομικών.

Ειδικότερα:

1. Προϋπολογισμός του Υπουργείου Άμυνας ανέρχεται σε 110 δισ. σέκελ (27,6 δισ. €). Σημειωτέον ότι, το Ισραήλ δαπάνησε το 2024, περί τα 31 δισ. € για τις στρατιωτικές του επιχειρήσεις στη Γάζα και τον Λίβανο.
2. Υπουργείο Παιδείας ακολουθεί με τον επόμενο υψηλότερος προϋπολογισμός, μετά το Άμυνας του μεγέθους των 90 δισ. σέκελ (22,6 δισ. €).
3. Ο προϋπολογισμός περιλαμβάνει επίσης προβλεπόμενα κονδύλια ύψους 78 δισ. σέκελ (περίπου 20 δισ. €) για δεσμεύσεις μελλοντικών πληρωμών ή περαιτέρω έκτακτες ανάγκης.
4. Προβλέπονται κατά το τ.έ. πληρωμές ανερχόμενες σε 5 δισ. σέκελ (1,3 δισ. €), διοχετευόμενες σε επιδοτήσεις θρησκευτικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και σχολείων (yeshivot) των Ορθόδοξων Εβραίων (Haredim).

Εν όψει της εξέλιξης των μακροοικονομικών μεγεθών έλαβαν χώρα οι κάτωθι παρεμβάσεις:

1. Σύναψη δανείου, ύψους 60 δισ. δολαρίων.
2. Αναστολή προσλήψεων και αυξήσεων μισθών στο δημόσιο τομέα.
3. Αύξηση φορολογικού συντελεστή επί των τραπεζικών κερδών.
4. Εφαρμογή συντελεστή ΦΠΑ στο 18% από το 2025.
5. Αύξηση του Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης (ΕΦΚ) στα προϊόντα καπνού.

Ανωτέρω αποσκοπούν στην κάλυψη του κόστους για την υλοποίηση των δημοσιονομικών παρεμβάσεων, που αφορούν αφενός μεν στον διπλασιασμό των αμυντικών δαπανών, αφετέρου δε στην χορήγηση οικονομικών ενισχύσεων σε εκτοπισθέντες και στην αποκατάσταση της περιοχής πέριξ της Λωρίδας της Γάζας.

Προκλήσεις

Έκθεση Διοικητή Ισραηλινής Κεντρικής Τράπεζας χαρακτηρίζει ως θεμελιώδεις προκλήσεις για την ι/οικονομία τη χαμηλή παραγωγικότητα της εργασίας και τις χαμηλές βασικές δεξιότητες ασθενέστερων πληθυσμιακών ομάδων σε σύγκριση με την επικρατούσα κατάσταση στις προηγμένες οικονομίες του ΟΟΣΑ, καθώς και το συγκριτικά υψηλότερο ποσοστό φτώχειας από ότι σε προαναφερθείσες οικονομίες.

Έτερο παράγοντα αποτελεί η ραγδαία δημογραφική αύξηση, η οποία μεγεθύνει τις προκλήσεις που σχετίζονται με το εύρος των υποδομών και τις δημόσιες υπηρεσίες, κυρίως ως προς την παροχή υψηλής ποιότητας εκπαίδευσης.

Σε εν λόγω Έκθεση το ύψος δημοσίων δαπανών για αμυντικούς σκοπούς καθώς και κόστος αποζημιώσεων πληγέντων και αποκατάστασης περιοχών νοτίου και βορείου Ισραήλ εκτιμά ότι θα ανέλθει σε περίπου 253 δισ. Σέκελ (63 δισ. €) για το χρονικό διάστημα 2023 -2025, έναντι προηγούμενης εκτίμησης του προ μηνών για 210 δισ. Σέκελ (52 δισ. €) για την αντίστοιχη περίοδο.

Επιπλέον, υπογραμμίζει εκ νέου ότι αμυντικές δαπάνες του Ισραήλ βαίνουν διαρκώς ογκούμενες, εξέλιξη που αναμένεται συνεχιστεί και κατά τα επόμενα έτη, δεδομένης της γεωπολιτικής αβεβαιότητας. Ως εικός, υπό τη δαμόκλειο σπάθη των αυξανόμενων αμυντικών δαπανών και προκειμένου τηρηθεί πνεύμα δημοσιονομικής πειθαρχίας, Διοικητής Κεντρικής Τραπέζης Καθ. Yaron επαναφέρει πρότασή του για σύσταση επιτροπής εμπειρογνομόνων, που θα καταρτίσει κατάλληλο πολυετές πρόγραμμα αμυντικών αναγκών της χώρας, λαμβάνοντας υπ' όψιν το έντονο μακροοικονομικό αποτύπωμα που ο πόλεμος επιφέρει και μη δίνοντας, όπως τόνισε, στον Στρατό «λευκή επιταγή» .

Παράλληλα, στο βασικό της σενάριο, η Moody's αναμένει ότι οι αμυντικές δαπάνες του Ισραήλ θα υπερδιπλασιαστούν συγκριτικά με το επίπεδο του 2023 μέχρι το τέλος του 2025. Επίσης, σημειώνει ότι ι/αμυντικές δαπάνες θα συνεχίσουν να αυξάνονται κατά τουλάχιστον 0,5% του ΑΕΠ σε κάθε ένα από τα επόμενα έτη. Ως εικός, ο λόγος του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ θα ανέλθει στο 70% έως το 2025, εξ αιτίας των αρκετά υψηλότερων δημοσιονομικών ελλειμμάτων.

Έκθεση επισημαίνει ότι η χρηματοδότηση του κόστους του πολέμου μέσω της αύξησης του δημοσιονομικού ελλείμματος θα μετακυλήσει το οικονομικό βάρος στους πολίτες τα επόμενα χρόνια και θα επηρεάσει την ανθεκτικότητα της ι/οικονομίας.

Ακολουθώς, τονίζει ότι απαιτείται ουσιαστική αναβάθμιση της ποιότητας των υποδομών και ενίσχυση πολιτικών ένταξης των ομάδων πληθυσμού που βρίσκονται εκτός αγοράς εργασίας (Haredi). Συμπληρώνει δε ότι εφαρμογή ανωτέρω συστάσεων συνεπάγεται ανάγκη επανακαθορισμού κατάλληλων προτεραιοτήτων στον κρατικό προϋπολογισμό.

Καταλήγοντας, συμπεραίνει ότι η ισραηλινή οικονομία εδράζεται σε στέρεα οικονομικά θεμέλια και έχει ανακάμψει, ταχέως, από αντίστοιχες δύσκολες περιόδους και κατά το παρελθόν. Μέσω δε της εφαρμογής μιας υπεύθυνης οικονομικής πολιτικής κατά την αντιμετώπιση των τρεχουσών προκλήσεων θα επιτευχθεί μια βιώσιμη ανάπτυξη.

Επιβολή δασμών από τις ΗΠΑ (15%)

1. Η αύξηση του κόστους εισαγωγής ισραηλινών αγαθών στην αμερικανική αγορά μέσω της επιβολής δασμών οδηγεί σε μείωση της ανταγωνιστικότητας των εξαγωγικών επιχειρήσεων του Ισραήλ, καθώς αυξάνεται η τιμή διάθεσης των προϊόντων τους στις ΗΠΑ.
2. Η επιβολή δασμών αναμένεται να προκαλέσει ετήσια απώλεια εξαγωγών ύψους 2,3 δισ. δολαρίων, επηρεάζοντας αρνητικά το ι/εμπορικό ισοζύγιο.
3. Η μείωση της εξαγωγικής δραστηριότητας εκτιμάται ότι θα οδηγήσει σε απώλεια 18.000–26.000 θέσεων εργασίας.
4. Η επιδείνωση του επενδυτικού κλίματος λόγω της μείωσης της εξαγωγικής δραστηριότητας και της αύξησης του κινδύνου αγοράς (market risk) ενδέχεται να οδηγήσει σε μείωση των άμεσων ξένων επενδύσεων (FDI).
5. Η αύξηση των τιμών των ισραηλινών προϊόντων στις ΗΠΑ ενδέχεται να οδηγήσει σε μείωση της ζήτησης για αυτά τα προϊόντα, επηρεάζοντας την τελική κατανάλωση στην αμερικανική αγορά.

Εξέλιξη μακροοικονομικών μεγεθών

Πρόσφατες εκτιμήσεις (Αύγουστος 2025) του Τμήματος Ερευνών της Ισραηλινής Κεντρικής Τράπεζας, διατυπωμένες με βάση την υπόθεση εργασίας ότι η κατάπαυση του πυρός με το Ιράν θα διατηρηθεί και οι οποίες αποτυπώνουν τρέχουσα μακροοικονομική εικόνα ισραηλινής οικονομίας:

1. Λόγος χρέους προς ΑΕΠ αναμένεται να αυξηθεί από 68% το 2024 σε 70% το 2025 και 71% το 2026, λόγω υψηλότερων αμυντικών δαπανών και επιβράδυνσης της οικονομικής μεγέθυνσης.
2. Ρυθμός ανάπτυξης ι/οικονομίας εκτιμάται ότι θα καταγραφεί σε 3,3% το 2025 και σε 4,6% το 2026.
3. Πληθωριστικές πιέσεις υπολογίζεται ότι θα τιθασευτούν στο επίπεδο του 2,6% το 2025 και 2,0% το 2026.
4. Ποσοστό ανεργίας εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί κατά μ.ό. στο 2,9% το 2025 και στο 3,3% το 2026.
5. Το σωρευτικό έλλειμμα στον κρατικό προϋπολογισμό τους τελευταίους 12 μήνες ανήλθε στο 5,0% του ΑΕΠ παρελθόντα Ιούνιο.
6. Το άμεσο δημοσιονομικό κόστος της στρατιωτικής επιχείρησης «Ανατέλλων Λέων» κατά Ιράν εκτιμάται ότι ανήλθε στο 1% του ι/ΑΕΠ.

1.3 Οικονομικές σχέσεις Ισραήλ

1.3.1 Ισραήλ – ΠΟΕ

Το Ισραήλ είναι μέλος του ΠΟΕ από τις 21 Απριλίου 1995 και μέλος της GATT από τις 5 Ιουλίου 1962. Το Ισραήλ, ανεξαρτήτως πολιτικών προτεραιοτήτων της εκάστοτε κυβέρνησης, διατηρεί σταθερή στόχευση υπέρ της προαγωγής των πολυμερών εμπορικών σχέσεων και αποτελεί αξιόπιστο και συνεργάσιμο εταίρο εντός του πλαισίου του ΠΟΕ.

Κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων του Γύρου της Doha, το Ισραήλ επέδειξε σταθερό προσανατολισμό για την ολοκλήρωση του θεσμικού πλαισίου και έδωσε έμφαση στην αναπτυξιακή διάσταση των πολυμερών εμπορικών σχέσεων, προάγοντας συγκεκριμένες πρωτοβουλίες, ιδίως στον πρωτογενή τομέα.

Επίσης, στις κατά καιρούς συζητήσεις και διαπραγματεύσεις εντός του Οργανισμού, το Ισραήλ εμφανίζεται, επί της αρχής, δεκτικό απέναντι στον περιορισμό των δασμολογικών επιβαρύνσεων και την άρση των μη δασμολογικών εμποδίων.

Στον τομέα των υπηρεσιών, το Ισραήλ υπήρξε μεταξύ των πρωτοπόρων μελών του Οργανισμού αναφορικά με την προσπάθεια ανοίγματος των αγορών, ενώ διαδραματίζει ενεργό ρόλο στις συζητήσεις για τις τηλεπικοινωνίες, τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και τις δημόσιες προμήθειες.

1.3.2 Ισραήλ – Ευρωπαϊκή Ένωση

Οι σχέσεις μεταξύ του Ισραήλ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι εξαιρετικές, εδράζονται δε σε ισχυρές οικονομικές και εμπορικές συνέργειες σε διάφορα πεδία. Το εμπόριο μεταξύ της ΕΕ και του Ισραήλ διεξάγεται βάσει της Συμφωνίας Σύνδεσης. Η ΕΕ παραμένει ο κυριότερος εμπορικός εταίρος του Ισραήλ, έχοντας μερίδιο 28.8% επί του συνόλου του διμερούς εμπορίου της χώρας το 2022. Το εν λόγω έτος το 31.9% των ισραηλινών εισαγωγών προήλθαν από χώρες της ΕΕ και το 25.6% των εξαγωγών του Ισραήλ κατευθύνθηκε προς χώρες της ΕΕ. Σε όρους αξίας, το σύνολο του εμπορίου ΕΕ-Ισραήλ το 2022 ανηλθε σε 46.8 δισ. €. (17.5 δισ. ισραηλινές εξαγωγές σε χώρες ΕΕ, κυρίως μηχανολογικός εξοπλισμός (43.5%), χημικά (20.1%) και λοιπά προϊόντα μεταποίησης (11.1%).

Θεσμικό Πλαίσιο Συνεργασίας

Οι κυριότερες νομικές σχέσεις μεταξύ του Ισραήλ και της ΕΕ καθορίζονται από τη Συμφωνία Σύνδεσης ενώ υπάρχουν συμφωνίες που καλύπτουν τομεακά ζητήματα .Συγκεκριμένα:

➤ **Συμφωνία Σύνδεσης**

Το Ισραήλ και η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα συνήψαν επίσημες σχέσεις ήδη από το 1959. Μια πρώτη Συμφωνία Ζώνης Ελεύθερων Συναλλαγών υπεγράφη το 1975. Στη συνέχεια, η Συμφωνία Σύνδεσης τέθηκε σε ισχύ το 2000 και προέβλεπε ευνοϊκή οικονομική, εμπορική και τεχνολογική συνεργασία μεταξύ των μερών. Σ' αυτήν περιλαμβάνονται μέτρα για τη δημιουργία ζώνης ελεύθερου εμπορίου βιομηχανικών προϊόντων, καθώς και την απελευθέρωση του εμπορίου των γεωργικών προϊόντων, των υπηρεσιών και της κίνησης κεφαλαίων. Η συμφωνία όριζε επίσης τη βάση για την πολιτιστική, ερευνητική και πολιτική συνεργασία. Η Συμφωνία Σύνδεσης εγκαθίδρυσε δύο βασικά όργανα Ευρω –Ισραηλινού διαλόγου, αφενός το Συμβούλιο Σύνδεσης ΕΕ - Ισραήλ (συνεδριάζει σε υπουργικό επίπεδο) και αφετέρου, την Επιτροπή Σύνδεσης ΕΕ - Ισραήλ (συνεδριάζει σε επίπεδο ανωτέρων υπαλλήλων), τα οποία συνέρχονται, σε τακτά χρονικά διαστήματα, για να συζητήσουν πολιτικά και οικονομικά θέματα, καθώς και ζητήματα που άπτονται της περιφερειακής συνεργασίας.

- **Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας (ΕΠΓ)** Το 2005, η ΕΕ και το Ισραήλ υπέγραψαν ένα «Σχέδιο Δράσης» (Action Plan) στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Γειτονίας (ΕΠΓ) με σκοπό την βαθμιαία ενσωμάτωση του Ισραήλ στις ευρωπαϊκές πολιτικές και ευρωπαϊκά προγράμματα. Αν και αποτελεί μέρος της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Γειτονίας (ΕΠΓ), το Ισραήλ, λόγω του προχωρημένου επιπέδου οικονομικής ανάπτυξης, λαμβάνει περιορισμένη χρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Μέσο Γειτονίας (ENI) και τα κεφάλαια αυτά χρησιμοποιούνται κατά κύριο λόγο για την υλοποίηση θεσμικών σχεδίων. Το σχέδιο δράσης ΕΕ-Ισραήλ, που συμφωνήθηκε το 2005, βασίζεται στις κοινές αξίες της δημοκρατίας, του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, του κράτους δικαίου και των θεμελιωδών ελευθεριών. Μέσω προγραμμάτων twinning, η ΕΕ υποστηρίζει την προσέγγιση των ισραηλινών κανόνων και προτύπων στη δημόσια διοίκηση με εκείνα της ΕΕ. Η συνεισφορά της ΕΕ στα προγράμματα αδελφοποίησης στο Ισραήλ στο πλαίσιο διμερών χορηγήσεων ENI ανέρχεται κατά μέσο όρο σε 1,8 εκατ. Ευρώ ετησίως. Τα προγράμματα twinning που βρίσκονται σε εξέλιξη αφορούν τους τομείς της στατιστικής, της εκπαίδευσης, των τηλεπικοινωνιών κλπ.
- **Ευρω-Μεσογειακή Συμφωνία Σύνδεσης Ευρ. Κοινοτήτων με το Ισραήλ**
Υπεγράφη το 1995 και τέθηκε σε ισχύ το 2000: Προβλέπει φιλελευθεροποίηση του εμπορίου βιομηχανικών προϊόντων και προοδευτική φιλελευθεροποίηση του δικαιώματος εγκατάστασης εταιρειών, των περιορισμών στις ροές κεφαλαίου, τη διαφάνεια των κρατικών ενισχύσεων και άρση των κρατικών μονοπωλίων, την προστασία των βιομηχανικών, πνευματικών και εμπορικών ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων. Καθιερώνει τη διμερή συνεργασία σε τομείς αμοιβαίου ενδιαφέροντος, μεταξύ άλλων σε: βιομηχανικά/γεωργικά πρότυπα, χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, περιβάλλον, ενέργεια, επικοινωνίες, μεταφορές, τουρισμός, νομοθετική εναρμόνιση. Τέλος, στο πλαίσιο της Ευρω-Μεσογειακής Συμφωνίας, οι δύο πλευρές έχουν χορηγήσει σημαντικές εμπορικές παραχωρήσεις για ορισμένα γεωργικά προϊόντα είτε με τη μορφή της δασμολογικής μείωσης ή εξάλειψης είτε στο πλαίσιο των ποσοστώσεων.

Λοιπές συνεργασίες

Εκτός από τα διμερή και τα θεματικά προγράμματα, το Ισραήλ επωφελείται από διάφορα περιφερειακά προγράμματα στους τομείς του κράτους δικαίου και της δικαιοσύνης, του περιβάλλοντος, του πολιτισμού και της νεολαίας κλπ.

Η ευρωπαϊκή πρωτοβουλία για την οικοδόμηση της ειρήνης (πρώην πρόγραμμα εταιρικής σχέσης για την ειρήνη της ΕΕ) υποστηρίζει τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που προωθούν την ειρηνευτική διαδικασία σε κοινωνικό επίπεδο και προωθούν τις άμεσες σχέσεις της κοινωνίας των πολιτών, που βασίζονται στην ισότητα και την αμοιβαιότητα, μεταξύ Παλαιστινίων και Ισραηλινών. Το πρόγραμμα απορροφά ετήσια κονδύλια ύψους 5 εκατ. ευρώ για τοπικές και διασυνοριακές πρωτοβουλίες στην Παλαιστίνη, το Ισραήλ και την Ιορδανία.

Επιπλέον, ισραηλινά ερευνητικά κέντρα και πανεπιστήμια, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, δημόσιοι φορείς καθώς και μικρομεσαίες επιχειρήσεις είναι επίσης επιλέξιμες για χρηματοδότηση στο πλαίσιο του προγράμματος διασυνοριακής συνεργασίας, με στόχο την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ και των γειτονικών χωρών που μοιράζονται χερσαία σύνορα ή θαλάσσια διάβαση. Το πρόγραμμα διασυνοριακής συνεργασίας ΕΕ-Ισραήλ υπεγράφη στις 2 Ιανουαρίου 2018.

ΤΟΜΕΑΚΕΣ ΔΙΜΕΡΕΙΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ ΕΕ-ΙΣΡΑΗΛ

- **Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου στον Τομέα Φαρμακευτικών Προϊόντων-Agreement on Conformity Assessment and Acceptance of Industrial Products(ACAA 2012)**
Οι συμφωνίες για τη διαπίστωση της συμμόρφωσης και την αποδοχή βιομηχανικών και φαρμακευτικών προϊόντων (ACAA) εγκρίθηκαν από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο το 2012. Η επικύρωση της (ACAA) διευκολύνει την εξαγωγή ισραηλινών φαρμακευτικών και άλλων προϊόντων προς τις 27 χώρες μέλη της ΕΕ.

Η συμφωνία περιλαμβάνει ένα παράρτημα αναφορικά με τις ορθές πρακτικές παραγωγής για τα φαρμακευτικά προϊόντα και επιτρέπει στα εν λόγω προϊόντα που είναι πιστοποιημένα από την ΕΕ να διατίθενται στην αγορά του Ισραήλ και αντίστροφα, χωρίς πρόσθετη πιστοποίηση.

Η ΕΕ σε όλες τις συνεδριάσεις της Υποεπιτροπής Εμπορίου με το Ισραήλ το 2017, επανέλαβε το αίτημα για συμπερίληψη στον κατάλογο των φαρμακευτικών προϊόντων, ιατρικών συσκευών, ιατρικού εξοπλισμού, αιματολογικών φαρμάκων, κτηνιατρικών και άλλων φαρμάκων (MS) από όλες τις χώρες της ΕΕ καθώς ορισμένες χώρες της ΕΕ, αντιμετωπίζουν διακριτική μεταχείριση από το Ισραήλ.

➤ **Συμφωνία «Ανοιχτών Ουρανών» - “Open Skies Agreement”**

Η ΕΕ και το Ισραήλ υπέγραψαν το 2013 την Ευρω-Μεσογειακή συμφωνία Αεροπορικών Μεταφορών, που ενίσχυσε τις οικονομικές, εμπορικές και τουριστικές σχέσεις. Η συμφωνία άνοιξε σταδιακά την αγορά αεροπορικών μεταφορών, δημιουργώντας έναν χώρο αερομεταφορών με κοινούς κανόνες, παρέχοντας οικονομικά οφέλη για τους καταναλωτές και νέες ευκαιρίες για τον κλάδο.

Σύμφωνα με πρόσφατη έκθεση της Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας του Ισραήλ (CAAI), αναφορικά με την εφαρμογή της συμφωνίας, δεν υπάρχει, πλέον, αμφιβολία για την επιτυχία της, καθώς σημειώθηκε ουσιαστική αύξηση του αριθμού μεταφορών, πτήσεων και προορισμών με παράλληλη μείωση των τιμών των εισιτηρίων, κατά 15%-40%. Οι χώρες της ΕΕ αποτελούν τον κορυφαίο προορισμό των πτήσεων που προέρχονται από ισραηλινούς αερολιμένες (60% του συνόλου των πτήσεων). Επιπλέον, η συμφωνία οδήγησε σε απότομη αύξηση (τετραπλασιασμό) της έναρξης αεροπορικών δρομολογίων ΕΕ-Ισραήλ, καθώς στην αγορά εισήλθαν αεροπορικοί μεταφορείς χαμηλού κόστους. Το 2016 το Ισραήλ έγινε μέλος της Ευρωπαϊκής υπηρεσίας EUROCONTROL.

➤ **Συμφωνία για την καλή εργαστηριακή πρακτική (Agreement on Good Laboratory Practice-GLP)**

Τέθηκε σε ισχύ στις 5.05.2000. Η Συμφωνία έχει ως στόχο να εξασφαλίσει την υψηλή ποιότητα, εγκυρότητα και αξιοπιστία των αποτελεσμάτων των εργαστηρίων που ασχολούνται με την παραγωγή και έρευνα καλλυντικών, βιομηχανικών χημικών, φαρμακευτικών, συμπληρωμάτων διατροφής, ζωοτροφών, φυτοφαρμάκων, μέσω της αμοιβαίας αναγνώρισης των κανόνων του ΟΟΣΑ ως προς τις καλές εργαστηριακές πρακτικές.

➤ **Συμφωνία για την απελευθέρωση του εμπορίου γεωργικών προϊόντων, μεταποιημένων γεωργικών προϊόντων και προϊόντων αλιείας**

Η τελευταία συμφωνία τέθηκε σε ισχύ τον Ιανουάριο του 2010. Το Φεβρουάριο 2016, η Κυβέρνηση ανακοίνωσε την πρόθεσή της να μεταρρυθμίσει την αγροτική αγορά του Ισραήλ κυρίως αυξάνοντας των αριθμό των εισαγωγικών ποσοστώσεων στα φρέσκα και καταψυγμένα λαχανικά, ιχθυηρά, σκληρά τυριά και φρέσκο κρέας, μειώνοντας παράλληλα τους εισαγωγικούς δασμούς και εξασφαλίζοντας τη χρηματοδότηση των τοπικών παραγωγών στα εν λόγω προϊόντα.

Νέα σχετική πρωτοβουλία εκδηλώθηκε εντός του 2021, όταν οι Υπουργοί Οικονομικών Avigdor Lieberman και Γεωργίας Oded Forer υπέγραψαν Κοινή Απόφαση (με άμεση ισχύ) περί πλήρους δασμολογικής απαλλαγής ορισμένων γαλακτοκομικών και τυροκομικών προϊόντων και αύξησης των ποσοστώσεων δασμολογικής ατέλειας (duty free quotas) για σκληρά τυροκομικά προϊόντα.

Σύμφωνα με την αρχική ανακοίνωση, καταργείται πάσης φύσεως δασμολογική επιβάρυνση σε γιαούρτια, γαλακτοκομικά εδέσματα και τυριά με περιεκτικότητα σε λιπαρά έως 5%. Παράλληλα, αυξάνονται οι ποσοστώσεις δασμολογικής ατέλειας (duty free quotas) κατά 5.000 τόνους για τα υπαγόμενα σε αυτές σκληρά τυροκομικά προϊόντα.

Σύμφωνα με το ισραηλινό Υπουργείο Οικονομικών, η απόφαση ευθυγραμμίζει το Ισραήλ με τις συστάσεις του ΟΟΣΑ για ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της εγχώριας παραγωγής, ενώ «εξακολουθεί να προστατεύει την τοπική αγροτική οικονομία». Τονίζεται ότι για την εφαρμογή της νέας πολιτικής υπήρξε συμφωνία ειδικών και στα δύο συναρμόδια Υπουργεία.

Η εν λόγω απόφαση συμβαδίζει με τη διακηρυγμένη θέση της κυβέρνησης περί διευκόλυνσης των εισαγωγών και απελευθέρωσης της αγοράς σε σειρά διατροφικών προϊόντων, ενώ προφανώς

πρέπει να συνεκτιμηθεί ως διανοίγουσα εξαιρετικές προοπτικές για σειρά ελληνικών προϊόντων, τα οποία σαφώς υπερτερούν σε ποιότητα των αντίστοιχων εδώ ανταγωνιστικών τους.

➤ **Τελωνειακή Διευκόλυνση**

Στον τομέα των τελωνείων το Ισραήλ ολοκλήρωσε το πιλοτικό πρόγραμμα «Authorized Economic Operator» (AEO) το οποίο περιλαμβάνει απλοποίηση των διαδικασιών εισαγωγής, ηλεκτρονική υπογραφή και απευθείας επαφή με εκπροσώπους των τελωνείων πριν από την άφιξη των αγαθών. Επιπλέον, ένα φιλόδοξο έργο ξεκίνησε τη λειτουργία του τον Ιανουάριο 2018 (Global Gate) το οποίο εγκαινιάζει μια πύλη ενημέρωσης (single window) για τη διαχείριση του συνολικού εμπορίου του Ισραήλ. Αποτέλεσμα της εν λόγω εφαρμογής είναι η απλούστευση και αποτελεσματικότητα των διαδικασιών εισαγωγής στα τελωνεία με λιγότερους ελέγχους και ασφαλή συστήματα εισαγωγής.

➤ **Επιχειρηματικός διάλογος ΕΕ-Ισραήλ**

Εγκαινιάστηκε το 2007. Η ΕΕ και το Ισραήλ δεσμεύονται να δημιουργήσουν μια εταιρική σχέση που θα συμβάλλει στην ενδυνάμωση αμοιβαία επωφελών εμπορικών και επενδυτικών σχέσεων, παράλληλα με την οικονομική, κοινωνική, επιστημονική, τεχνολογική και πολιτιστική συνεργασία. Η εν λόγω πρωτοβουλία έχει εν πολλοίς υπερκερασθεί από άλλες πρωτοβουλίες και από την σημαντική αύξηση των ΑΞΕ της ΕΕ προς τις επιχειρήσεις καινοτομίας του Ισραήλ.

«Προτιμησιακή μεταχείριση» των προϊόντων που παραγονται στα παλαιστινιακά εδάφη

Προϊόντα από τους ισραηλινούς οικισμούς στα κατεχόμενα παλαιστινιακά εδάφη δεν υπάγονται στη Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου, καθώς δεν θεωρούνται ισραηλινά. Από το 1998 το Ισραήλ και η ΕΕ έχουν διαφορετική αντίληψη για τη νομική αντιμετώπιση των εν λόγω προϊόντων, καθώς το Ισραήλ υποστηρίζει ότι αυτά παράγονται στην εδαφική του επικράτεια, θα πρέπει να υπάγονται στη Συμφωνία Σύνδεσης και συνεπώς να επωφελούνται από την προτιμησιακή μεταχείριση που προβλέπεται. Η ΕΕ υποστηρίζει ότι, βάσει του διεθνούς δικαίου, αφού τα εδάφη αυτά δεν αποτελούν μέρος του Ισραήλ, συνεπώς και τα προϊόντα που παράγονται σε αυτά δεν μπορούν να επωφεληθούν από την προτιμησιακή μεταχείριση. Σε αντίθεση με την ΕΕ, οι Ηνωμένες Πολιτείες αποδέχονται αδασμολόγητα προϊόντα που προέρχονται από τα Παλαιστινιακά Εδάφη, σύμφωνα με τη Συμφωνία Ελευθέρου Εμπορίου του 1985.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την ανακοίνωση της ΕΕ (2012/C 232/03), σε συνέχεια προηγούμενης αντίστοιχης ανακοίνωσης (1) ΕΕ C20 της 25.1.2005, αλλά και διευθετήσεων μεταξύ της ΕΕ και του Ισραήλ, αναφορικά με την εφαρμογή του πρωτοκόλλου 4 της Συμφωνίας Σύνδεσης ΕΕ-Ισραήλ, όλα τα πιστοποιητικά κυκλοφορίας EUR.1, καθώς και οι δηλώσεις τιμολογίου που εκδίδονται ή συντάσσονται από το Ισραήλ πρέπει να φέρουν από την 1η Φεβρουαρίου 2005, τον ταχυδρομικό κώδικα και το όνομα της πόλης, της κοινότητας ή της βιομηχανικής ζώνης όπου πραγματοποιήθηκε η παραγωγή των προϊόντων. Το ίδιο ισχύει και για όλα τα πιστοποιητικά κυκλοφορίας EUR-MED και τις δηλώσεις τιμολογίου EUR-MED που ενδέχεται να έχουν εκδοθεί ή συνταχθεί στο Ισραήλ προς εξαγωγή στην ΕΕ. Συνεπώς, δεν χορηγείται προτιμησιακή μεταχείριση στα εμπορεύματα, των οποίων το αποδεικτικό καταγωγής αναφέρει ότι η παραγωγή που προσδίδει την καταγωγή τους έχει πραγματοποιηθεί σε τόπο εντός των εδαφών που τέθηκαν υπό ισραηλινή διοίκηση από τον Ιούνιο 1967.

Στις 11.11.2015 η ΕΕ είχε υιοθετήσει μια ερμηνευτική εγκύκλιο αναφορικά με τα προϊόντα προέλευσης από τα κατεχόμενα εδάφη από το Ισραήλ, με την οποία οριζόνταν ότι τα εν λόγω προϊόντα δεν απολαμβάνουν προτιμησιακό καθεστώς με την ΕΕ και ότι καθώς η αναγραφή προέλευσης των προϊόντων στις χώρες της ΕΕ είναι υποχρεωτική, αυτή θα πρέπει να είναι ορθή και να μην παραπλανεί τον καταναλωτή. Η ένδειξη “made in Israel” χρησιμοποιείται μόνο για προϊόντα που παράγονται στα αναγνωρισμένα από το 1967 εδάφη του Ισραήλ και όχι στα Κατεχόμενα Εδάφη (Δυτική όχθη και Υψώματα Γκολάν).

Ως εκ τούτου, 4 θέματα συνδέονται με τις εισαγωγές από τα κατεχόμενα στην ΕΕ:

1. Εξασφάλιση της μη προτιμησιακής μεταχείρισης από την ΕΕ
2. Ετικέτες (labeling) των προϊόντων που παράγονται στα κατεχόμενα
3. Πιστοποίηση των οργανικών αγροτικών προϊόντων που παράγονται στα κατεχόμενα
4. Πιστοποίηση από τις Κτηνιατρικές Αρχές των προϊόντων που προέρχονται από ζώα ζώα (γάλα, γαλακτοκομικά).

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο απεφάνθη τον Νοέμβριο 2015 ότι εξαγωγές από εβραϊκούς οικισμούς θα πρέπει να αναγράφουν την προέλευση, διότι τα κατεχόμενα έχουν άλλο καθεστώς. Ο καταναλωτής πρέπει να αποφασίζει ακόμη και με ηθικές παραμέτρους. Σύμφωνα με την απόφαση, τρόφιμα από εβραϊκούς οικισμούς στην κατεχόμενη Δυτική Όχθη του Ιορδάνη και άλλες περιοχές που κατέλαβαν το 1967 οι Ισραηλινοί στον πόλεμο των 6 ημερών, θα πρέπει στο εξής να αναγράφουν την προέλευσή τους, όταν εξάγονται σε χώρες της ΕΕ. Ανάμεσα στα επιχειρήματα του ευρωπαϊκού δικαστή ήταν ότι τα κατεχόμενα παλαιστινιακά εδάφη έχουν διαφορετικό νομικό καθεστώς σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο από ότι το Ισραήλ. Η αναγραφή προέλευσης είναι υποχρεωτική για να μην παραπλανάται ο καταναλωτής.

1.3.3 Συμμετοχή Ισραήλ σε διεθνείς οικονομικούς οργανισμούς

Οι κύριοι Διεθνείς Οικονομικοί Οργανισμοί στους οποίους συμμετέχει το Ισραήλ, είναι οι εξής:

A/A	ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ	Ημερομηνία Προσχώρησης
1.	Όμιλος της Παγκόσμιας Τράπεζας (WBG)	
1α.	Διεθνής Τράπεζα Ανικοδόμησης και Ανάπτυξης (IBRD)	12.07.1954
1β.	Διεθνής Αναπτυξιακή Ένωση (IDA)	22.12.1960
1γ.	Διεθνές Κέντρο Διακανονισμού Διεθνών Διαφορών (ICSID)	16.06.1980
1δ.	Πολυμερής Συνθήκη Εγγυήσεως των Επενδύσεων (MIGA)	21.05.1992
1ε.	Διεθνής Εταιρία Χρηματοδοτήσεων (IFC)	26.09.1956
2.	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (OECD)	10.09.2010
3.	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (IMF)	12.07.1954
4.	Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (EBRD)	03.03.1990
5.	Διαμερικανική Αμερικανική Τράπεζα (IADB)	28.03.1976
6.	Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (WTO)	21.04.1995
7.	Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών (BIS)	30.09.2003
8.	Διεθνής Ομοσπονδία Εργατικών Συνδικάτων (ITUC)	2006
9.	Διεθνής Οργανισμός Τελωνείων (WCO)	23.05.1958
10.	Διεθνής Ναυτιλιακός Οργανισμός (IMO)	1948
11.	Διεθνής Οργανισμός Πολιτικής Αεροπορίας (ICAO)	1949
12.	Διεθνής Συνδιάσκεψη για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη (UNCTAD)	
13.	Διεθνής Οργανισμός Βιομηχανικής Ανάπτυξης (UNIDO)	21.06.1995
14.	Διεθνής Οικονομική Επιτροπή για την Ευρώπη (UNECE)	26.07.1991 (προσωρινό μέλος)
15.	Αναπτυξιακό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών (UNDP)	1965
16.	Διεθνής Οργανισμός Τροφίμων (FAO)	23.11.1949
17.	Διεθνής Οργανισμός Εργασίας (ILO)	
18.	Διεθνής Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας (WIPO)	26.04.1970
19.	Διεθνής Οργανισμός Ατομικής Ενέργειας (IAEA)	1957
20.	Διεθνής Ένωση Τηλεπικοινωνιών (ITU)	24.06.1948
21.	Διεθνές Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (IFAD)	10.01.1978
22.	Διεθνής Οργανισμός Τουρισμού (UNWTO)	1975

1.3.4 Συμφωνίες οικονομικού περιεχομένου Ισραήλ με άλλα κράτη

Ακολουθεί πίνακας με τις κυριότερες Συμφωνίες οικονομικού περιεχομένου ανάμεσα στο Ισραήλ και διάφορα κράτη

Συμφωνίες Ελευθέρου Εμπορίου	Συμφωνίες Προστασίας Επενδύσεων	Συμφωνίες Αποφυγής Διπλής Φορολογίας	Συμφωνίες Έρευνας & Ανάπτυξης (R&D) Διμερείς & Προγράμματα
Ε.Ε.	Αιθιοπία	Αζερμπαϊτζάν	EUREKA
Ε.Ζ.Ε.Σ.	Αζερμπαϊτζάν	Αρμενία	Eurostars
ΗΠΑ	Αλβανία	Αυστραλία	CIP-EEN
Ινδία ¹	Αργεντινή	Αυστρία ²	Galileo
Κολομβία ³	Αρμενία	Αιθιοπία	ERA-NET
Καναδάς	Βουλγαρία ⁴	Βέλγιο	
Μεξικό	Γερμανία	Βιετνάμ	Fp7 (ISERD)
MERCOSUR	Γεωργία	Βόρεια Μακεδονία	Ταμείο: SIIRD (Σιγκαπούρη)
Τουρκία	Γουατεμάλα	Βουλγαρία	Ταμείο: KORIL (Ν. Κορέα)
Συμφωνίες με Ειδικές Βιομηχανικές Ζώνες (EBZ)	Ελ Σαλβαδόρ	Βραζιλία	Ταμείο: CIRDF (Πολιτεία Οντάριο - Καναδάς)
Αίγυπτος ⁵	Εσθονία	Γαλλία ⁶	Ταμείο: BIRD (ΗΠΑ)
Ιορδανία ⁷	Ιαπωνία	Γερμανία ⁸	Διμερής Επιτροπή και Ίδρυμα Επιστήμης και Τεχνολογίας (ΗΠΑ)
Ηνωμένο Βασίλειο ⁹	Ινδία ¹⁰	Γεωργία ¹¹	Πολιτεία: Κολοράντο (ΗΠΑ)
Παναμάς ¹²	Καζαχστάν	Δανία ¹³	Πολιτεία: Μέρυλαντ (ΗΠΑ)
Ουκρανία ¹⁴	Κίνα		Πολιτεία: Μασαχουσέτη (ΗΠΑ)
Ν.Κορέα ¹⁵	Κορέα (Ν)	Ελβετία	
ΗΑΕ ¹⁶	Κροατία	Ελλάς ¹⁷	Πολιτεία: Νέα Υόρκη (ΗΠΑ)
	Κύπρος	Εσθονία	Πολιτεία: Ουισκόνσιν (ΗΠΑ)
	Λεττονία	Ηνωμένο Βασίλειο ¹⁸	Πολιτεία: Βιρτζίνια (ΗΠΑ)
	Λευκορωσία	ΗΠΑ	
	Λιθουανία	Ιαπωνία	
	Μαυροβούνιο	Ινδία ¹⁹	

¹ Ινδία: Υπό διαπραγμάτευση

² Υπεγράφη νεώτερη συνθήκη (28.11.16) που διαδέχθηκε την παλαιότερες της 08.07.2010 & 29.01.70 (έναρξη ισχύος από 01.04.68)

³ Αναμένεται η κύρωσή της

⁴ Τροποποιητικό Πρωτόκολλο (07.07.2011)

⁵ Αίγυπτος: Συμφωνία για Ειδικές Βιομηχανικές Ζώνες

⁶ Υπεγράφη νεώτερη συμφωνία (31.07.1995), η οποία τέθηκε σε ισχύ την 01.01.1997

⁷ Ιορδανία: Συμφωνία για Ειδικές Βιομηχανικές Ζώνες

⁸ Γερμανία: Νέα Συνθήκη υπεγράφη την 08.06.2009 –Εκκρεμεί σχέδιο νέας συμφωνίας της 21.08.2014

⁹ Σχετική συμφωνία θα έλθει σε ισχύ, μετά την έξοδο του ΗΒ από την ΕΕ

¹⁰ Η Συμφωνία καταγγέλθηκε από την Ινδία στις 23.03.2017. Επενδύσεις που υλοποιήθηκαν, κατά τη διάρκεια ισχύος της Συμφωνίας εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Συμφωνίας, για μία περαιτέρω χρονική περίοδο 15 ετών, μέχρι τις 23.3.2019

¹¹ Γεωργία: Υπεγράφη στις 12.05.2010, τέθηκε σε ισχύ από 01.01.2012, δεν έχει κυρωθεί

¹² Αναμένεται η κύρωσή της

¹³ Δανία: Η αρχική συμφωνία της 27.06.66 τροποποιήθηκε από νεώτερη της 09.09.2012

¹⁴ Αναμένεται η κύρωσή της

¹⁵ Κυρώθηκε επίσημα στις 27.4.2022

¹⁶ Υπεγράφη την 1.4.2022

¹⁷ Ελλάδα: Υπεγράφη στις 24.10.1995, τέθηκε σε ισχύ την 01.01.1999

¹⁸ Το II Πρωτόκολλο δεν επικυρώθηκε ακόμη

Συμφωνίες Ελευθέρου Εμπορίου	Συμφωνίες Προστασίας Επενδύσεων	Συμφωνίες Αποφυγής Διπλής Φορολογίας	Συμφωνίες Έρευνας & Ανάπτυξης (R&D) Διμερείς & Προγράμματα
	(μαζί με Σερβία)		
	Μογγολία	Ιρλανδία	
	Μολδαβία	Ισπανία	
	Μυαμάρ (Βιρμανία)	Ιταλία	
	Ν.Αφρική ²⁰	Καναδάς	
	Πολωνία	Κίνα	
	Ρουμανία ²¹	Κάτω Χώρες	
	Σερβία (με Μαυροβούνιο	Κορέα	
	Σλοβακία	Κροατία	
	Σλοβενία	Λεττονία	
	Ταϊλάνδη	Ουγγαρία	
	Τουρκία	Ουζμπεκιστάν	
	Τουρκμενιστάν	Ουκρανία	
	Ουκρανία	Λευκορωσία	
	Ουρουγουάη	Λεττονία	
	Ουζμπεκιστάν	Λιθουανία	
	Τσεχία	Λουξεμβούργο	
		Μάλτα	
		Μεξικό	
		Μολδαβία	
		Ν. Αφρική	
		Νορβηγία	
		Παναμάς	
		Πολωνία	
		Πορτογαλία ²²	
		Ρουμανία	
		Ρωσσία	
		Σερβία ²³	
		Σιγκαπούρη	
		Σλοβακία	
		Σλοβενία	
		Σουηδία	

¹⁹ Ινδία: Υπεγράφη 29.01.1996, τέθηκε σε ισχύ 01.01.1994, σε ό,τι, όμως αφορά τους φόρους που παρακρατούνται στην πηγή θα έχει ισχύ από 01.07.1996

²⁰ Η Συμφωνία δεν έχει τεθεί σε ισχύ

²¹ Τρποποιητικό Πρωτόκολλο υπεγράφη στις 12.08.2010, το οποίο δεν έχει τεθεί σε ισχύ

²² Σε εν λόγω Συμφωνία, προβλέπεις της για τη φορολογία στην πηγή, ισχύουν από 24.03.19

²³ Αναμένεται η κύρωσή της

Συμφωνίες Ελευθέρου Εμπορίου	Συμφωνίες Προστασίας Επενδύσεων	Συμφωνίες Αποφυγής Διπλής Φορολογίας	Συμφωνίες Έρευνας & Ανάπτυξης (R&D) Διμερείς & Προγράμματα
		Ταϊβάν	
		Ταϊλάνδη	
		Τουρκία	
		Τζαμάικα	
		Τσεχία	
		Φιλιππίνες	
		Φινλανδία	

2 Οικονομικές σχέσεις Ελλάδας – Ισραήλ

Σε οικονομικό επίπεδο, οι σχέσεις αναπτύσσονται με τρόπο δυναμικό στα πλαίσια της ολοένα και μεγαλύτερης σύσφιξης των σχέσεων των δύο χωρών σε τομείς όπως η ενέργεια, η νεοφυής επιχειρηματικότητα, οι τουρισμός και η κτηματαγορά. Ο όγκος διμερούς εμπορίου, καταγράφει αύξηση κατά 40,8% το 2024, το εμπορικό ισοζύγιο παραμένει διαχρονικά πλεονασματικό υπέρ της χώρας μας (550 εκ. €). Οι εκατέρωθεν τουριστικές ροές συνεχίστηκαν ως και τον Οκτώβριο 2023, οπότε και περιορίστηκαν από ελληνικής πλευράς λόγω του πολέμου, δεδομένης άλλωστε και της εν ισχύι ταξιδιωτικής οδηγίας Υπουργείου Εξωτερικών για την αποφυγή εκτός των απολύτως απαραίτητων ταξιδιών προς το Ισραήλ, το Λίβανο και τα Παλαιστινιακά εδάφη.

Συνεχείς τουριστικές ροές από το Ισραήλ προς τη χώρα μας, δεδομένου ότι αερολιμένας Αθηνών αποτελεί κόμβο σύνδεσης της χώρας με την Ευρώπη, ειδικά κατά την τρέχουσα περίοδο πολέμου. Σημειώτεον ότι οι ισραηλινές επενδύσεις στην Ελλάδα συγκεντρώνονται κυρίως στον κλάδο της αγοράς ακινήτων, ειδικά όσον αφορά τουριστικό τομέα και κτηματαγορά. Περαιτέρω, διασύνδεση λιμένων και φαρμακευτική κάνναβη αποτέλεσαν τομείς που προσέλκυσαν επενδύσεις εντός του έτους. .

2.1 Διμερές εμπόριο

2.1.1 Εμπόριο αγαθών

Το 2024, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, το διμερές εμπόριο Ελλάδας-Ισραήλ διαρθρώνεται ως ακολούθως:

εκ. €	2020	2021	2022	2023	2024	Μεταβολή % 2023-24
Εξαγωγές (+Π)	369,6	548,78	850	657,03	986,28	+50,11%
Εξαγωγές (-Π)	320,4	439,5	543	514,6	856,25	+66,39%
Εισαγωγές (+Π)	265,4	393	523	352,98	436,58	+23,68%
Εισαγωγές (-Π)	139,7	207	196,8	204	309,54	+51,74%
Όγκος εμπορίου	635	941,78	1.373	1.010	1.422	+40,79%
Ισοζύγιο (+Π)	104,2	155,78	+327	+304	+549,7	+80,82%
Ισοζύγιο (-Π)	180,7	232,5	+346,2	+310,6	+546,7	+76,01%

(+Π) με πετρελαιοειδή

(-Π) άνευ πετρελαιοειδών

Πηγή :ΕΛ.ΣΤ.ΑΤ. – Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ Τελ Αβίβ

Όπως φαίνεται στον ανωτέρω πίνακα, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤ.ΑΤ για το 2024, κατεγράφη σημαντική αύξηση των εξαγωγών της Ελλάδας προς το Ισραήλ, ύψους 50,11% σε σχέση με το 2023 (66,39% αύξηση, εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών). Ειδικότερα, το 2024 οι ελληνικές εξαγωγές προς το Ισραήλ ανήλθαν σε 986 εκ. ευρώ έναντι 657,03εκ. ευρώ το 2023 (856 εκ. ευρώ έναντι 514 εκ. ευρώ το 2023, εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών), σημειώνοντας ιστορικό ρεκόρ.

Ομοίως οι εισαγωγές από το Ισραήλ το 2024 κατέγραψαν αύξηση της τάξης του 23,7%. Ωστόσο, εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών, καταγράφηκε μεγαλύτερη αύξηση άνω του 50% Ειδικότερα, οι

εισαγωγές από το Ισραήλ έφθασαν στα 436,58 εκ. ευρώ, έναντι περίπου 353 εκ. ευρώ το 2023 (309,54 εκ. ευρώ το 2024 έναντι 204 εκ. ευρώ το 2023, εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών). Τέλος, καταγράφηκε αύξηση της τάξης του 40,8% αναφορικά με τον συνολικό όγκο διμερούς εμπορίου, ενώ η Ελλάδα διατήρησε ευρύ εμπορικό πλεόνασμα έναντι του Ισραήλ, ύψους 550 εκ. ευρώ (αύξηση 80,82% σε σύγκριση με το 2023). Εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών, το εμπορικό πλεόνασμα της Ελλάδας έφθασε τα 546,7εκ. ευρώ (αύξηση 76,01% σε σύγκριση με το 2023).

Ελληνικές εξαγωγές προς Ισραήλ 2024 - 10 κυριότερα προϊόντα

	CN4 2022	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	ΑΕΙΑ (ευρώ) 2023	ΑΕΙΑ (ευρώ) 2024	% μεταβολή 2023-24
1	7305	Άλλοι σωλήνες κάθε είδους (π.χ. συγκολλημένοι ή πριτσινωμένοι)	3.606.325	207.165.062	+5655,56
2	2710	Λάδια από πετρέλαιο ή από ασφαλούχα ορυκτά	140.940.544	130.032.756	-7,74
3	8544	Σύρματα και καλώδια για ηλεκτροτεχνική χρήση	87.096.041	75.106.066	-13,77
4	2523	Τσιμέντα υδραυλικά	23.616.450	39.289.070	+66,36
5	7214	Ράβδοι από σίδηρο ή από όχι σε κράμα χάλυβες, που έχουν απλώς σφυρηλατηθεί, ελαθεί ή διελαθεί σε θερμή κατάσταση	2.816.652	31.759.994	+1027,58
6	7612	Δεξαμενές, βαρέλια, τύμπανα, κ.α. από αργίλιο	19.269.626	30.481.703	+58,19
7	0302	Ψάρια νωπά ή διατηρημένα με απλή ψύξη,	5.823.531	26.026.197	+346,91
8	4803	Χαρτί καθαριότητας (υγείας)	247.446	25.468.971	+10.192,74
9	9013	Λέιζερ (lasers),	34.316.400	24.069.648	-29,86
10	7411	Σωλήνες κάθε είδους από χαλκό	18.451.552	21.819.521	+18,25

Πηγή :ΕΛ.ΣΤ.ΑΤ. - Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ Τελ Αβίβ

Το σημαντικότερο στοιχείο των εξαγωγών κατά το 2024 ήταν η μεγάλη αύξηση που καταγράφηκε σε σειρά ελληνικών προϊόντων με εδραιωμένη θέση στις διμερείς εμπορικές συναλλαγές και κυρίως η αύξηση κατά +10.192,74% των εξαγωγών χαρτιού υγείας, σωλήνων +5.655,56% και ράβδων από σίδηρο +1027,58%, καθώς και διαφόρων βιομηχανικών προϊόντων που χρησιμοποιούνται κυρίως στην ανάπτυξη της βιομηχανίας άντλησης υδρογονανθράκων και στον κατασκευαστικό τομέα του Ισραήλ (χαλκοσωλήνες, σιδηροσωλήνες, σύρματα κλπ). Επίσης, αξίζει να σημειωθεί ότι τα ιχθυηρά εισήλθαν στην δεκάδα ελληνικών προϊόντων για πρώτη φορά μετά από αρκετά χρόνια.

Εισαγωγές από Ισραήλ 2024 - 10 κυριότερα προϊόντα

	CN4 2021	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	ΑΕΙΑ (ευρώ) 2023	ΑΕΙΑ (ευρώ) 2024	% μεταβολή 2022-23
1	2710	Λάδια από πετρέλαιο ή από ασφαλούχα ορυκτά (εκτός από ακατέργαστα λάδια)	148.097.751	127.047.621	-14,21
2	7305	Άλλοι σωλήνες κάθε είδους (π.χ. συγκολλημένοι ή πριτσινωμένοι)	0	77.212.030	
3	7204	Απορρίμματα και θραύσματα σιδήρου ή χάλυβα	8.151.461	33.753.639	+314,08
4	7602	Απορρίμματα και θραύσματα από αργίλιο	16.371.394	19.141.191	+16,92
5	7404	Απορρίμματα και θραύσματα από χαλκό	19.329.905	18.720.833	-3,15
6	7801	Μόλυβδος σε ακατέργαστη μορφή	13.281.383	12.059.043	-9,2

7	2834	Νιτρώδη. Νιτρικά	11.035.071	10.272.432	-6,91
8	3808	Εντομοκτόνα, ποντικοφάρμακα κλπ	14.136.206	8.729.122	-38,25
9	0804	Χουρμάδες, σύκα, ανανάδες, αχλάδια των ποικιλιών avocats και goyaves, μάγγες και μαγγούστες, νωπά ή ξερά	5.335.406	8.328.218	+55,09
10	3902	Πολυμερή του προπυλενίου	7.026.029	7.932.730	+12,9

Πηγή :ΕΛ.ΣΤ.ΑΤ. – Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ Τελ Αβίβ

Στις εισαγωγές από το Ισραήλ, το 2024 κυριάρχησαν τα πετρελαιοειδή, τα οποία καλύπτουν σχεδόν τα 1/4 των εισαγόμενων στην Ελλάδα ειδών, ενώ σημαντικό μερίδιο εξακολουθούν να κατέχουν διάφορα απορρίμματα μετάλλων, με προεξάρχοντα τα απορρίμματα χάλυβα (+314%). Αξιοσημείωτη είναι η στροφή των Ελλήνων εισαγωγέων σε προμηθεια συγκολλημένων ή και πριτσινωμένων σωλήνων από το Ισραήλ το 2024, ενώ κατά την περσινή χρονιά δεν είχε καταγραφεί εισαγωγή εν λόγω τετραπήφιου κωδικού από την ΕΛΣΤΑΤ.

2.1.2.Εμπόριο υπηρεσιών - Τουρισμός

Το 2024 αποτέλεσε χρονιά ρεκόρ για τον κλάδο του τουρισμού, καταγράφοντας αύξηση περίπου 30% επί των αφίξεων μετά τις ήδη εξαιρετικά επιτυχημένες τουριστικές περιόδους του 2023 και του 2022. Εισερχόμενη τουριστική κίνηση από το Ισραήλ εκτιμάται ότι θα καταγραφεί σε ακόμη υψηλότερα επίπεδα λόγω της γεωγραφικής εγγύτητας των δύο χωρών και της διαχρονικής προτίμησης των Ισραηλινών για ελληνικούς προορισμούς.

Πίνακας 1: Τουριστικές αφίξεις στην Ελλάδα από το Ισραήλ

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Αφίξεις από Ισραήλ στην Ελλάδα	341.303	94.000	182.072	489.825	479.163	620.805
Ποσοστό στο σύνολο των αφίξεων	1%	0,57%	1,24%	1,63%	1,32%	1,59%
Μεταβολή	-	-72,46%	+93,7%	+169,3%	-2,18%	+29,56%

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Σημειώνεται ότι σε επίπεδο προτίμησης, η Ελλάδα κατατάσσεται σταθερά μεταξύ των δημοφιλέστερων τουριστικών προορισμών για τους Ισραηλινούς. Η ζήτηση για το καλοκαίρι του 2025 παραμένει εξαιρετικά υψηλή και η γενικότερη αίσθηση των ανθρώπων της αγοράς είναι ότι είναι εφικτή η επανάληψη, αν όχι υπέρβαση, των μεγεθών που κατεγράφησαν το 2024.

2.2 Άμεσες επενδύσεις

2.2.1 Επενδύσεις της Ελλάδας στο Ισραήλ

Σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος για το 2024 καταγράφονται επενδυτικές ροές από την Ελλάδα προς το Ισραήλ, ύψους 1 εκ. €.

2.2.2 Επενδύσεις Ισραήλ στην Ελλάδα

Το επενδυτικό ενδιαφέρον των ισραηλινών εταιρειών για την Ελλάδα είναι αυξημένο και το 2024 σημειώθηκε ιστορικό ρεκόρ επενδυτικών ροών προς την Ελλάδα, οι οποίες ανήλθαν σε αξία τα 122 εκ. €.

(ποσά σε εκ. €)	2020	2021	2022	2023	2024
ΑΞΕ προς την Ελλάδα (ροές)	32	52	98	68	122
Ελληνικές άμεσες επενδύσεις στη (χώρα) (ροές)	-	0	0	3	1

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Οι καταγεγραμμένες άμεσες επενδύσεις από το Ισραήλ στην Ελλάδα συγκεντρώνονται κυρίως στους κλάδους της ανυπντικής βιομηχανίας, των ακινήτων, του τουρισμού και ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων και των χρηματοπιστωτικών-ασφαλιστικών δραστηριοτήτων. Στον τομέα των ακινήτων και των ξενοδοχειακών υποδομών, οι ισραηλινοί ενδιαφέρονται να επωφεληθούν τόσο από τις ευκαιρίες που προσφέρονται από το πρόγραμμα «χρυσή βίζα» που αφορά στη χορήγηση άδειας παραμονής στους επενδυτές εκτός ΕΕ, όσο και στη δημοφιλία των βραχυχρόνιων μισθώσεων (Airbnb). Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης η αναζήτηση συνεργασίας στους τομείς έρευνας και καινοτομίας, φαρμακευτικής κάνναβης, καθώς και των ΑΠΕ.

2.3 Θεσμικό πλαίσιο οικονομικής συνεργασίας Ελλάδας – Ισραήλ – Προτάσεις ενίσχυσης

Το θεσμικό πλαίσιο διμερούς οικονομικής συνεργασίας είναι σχεδόν πλήρες, καλύπτοντας ευρύ φάσμα πεδίων, ενώ ενισχύεται σταθερά με Κοινές Δηλώσεις και Μνημόνια Συνεργασίας επιμέρους φορέων, σε συνέχεια των συχνών επισκέψεων και επαφών σε υψηλό πολιτικό επίπεδο.

Τον Απρίλιο του 2024, κατά την επίσκεψη του Υπουργού Υγείας κ. Α. Γεωργιάδη στο Ισραήλ, υπεγράφη Πρόγραμμα Συνεργασίας στους τομείς της υγείας και της ιατρικής.

2.4 Απολογισμός Δράσεων Οικονομικής Διπλωματίας 2024

Το 2024 έλαβαν χώρα από πλευράς μας οι κάτωθι δράσεις :

- Επίσκεψη προϊσταμένου Γραφείου ΟΕΥ σε πληγείσες από τον πόλεμο περιοχές και επιχειρήσεις πλησίον της Γάζας (16.1.2024)
- Συμμετοχή σε Εκδήλωση του Ισραηλο-ελληνικού Επιμελητηρίου για την υψηλή τεχνολογία (29.2.2024)
- Συμμετοχή και παρουσίαση Προϊσταμένου Γραφείου ΟΕΥ του κλάδου των τροφίμων στην Ελλάδα και τις δυνατότητες εξαγωγών τροφίμων και επενδύσεων σε Ελλάδα, ως κύριος ομιλητής στην εκδήλωση του Ισραηλο-ελληνικού Επιμελητηρίου για τη δημιουργία επιχειρηματικού Forum στην Τεχνολογία Τροφίμων(9.4.2024).
- Συμμετοχή στη διεθνή έκθεση κυβερνοασφάλειας (μια από τις μεγαλύτερες παγκοσμίως) Cybertech Global 2024 (8-10.4.2024).
- PLANETech World 2024, Παγκόσμιο συνέδριο τεχνολογίας για το κλίμα στο Ισραήλ (18.6.2024).
- Επίσκεψη και στήριξη στη συμμετοχή του ΕΟΤ στην 30η Διεθνής Μεσογειακή Έκθεση Τουρισμού IMTM 2024, μιας από τις μεγαλύτερες τουριστικές εκθέσεις παγκοσμίως (3-4.4.2024).

- Συνάντηση με ισραηλινούς επιχειρηματίες σε εκδήλωση που διοργάνωσε το Ισραηλινό Ινστιτούτο Εξαγωγών, που επιθυμούσαν να συνεργαστούν με ελληνικές επιχειρήσεις και κρατικούς φορείς (12.3.2024).
- Εκδήλωση για τη σημασία της επιστημονικής διπλωματίας στην ενίσχυση των διεθνών σχέσεων. Παρουσίαση της συνεργασίας στον τομέα της επιστημονικής διπλωματίας στη Μέση Ανατολή και των προκλήσεων αυτής.(23.5.2024).
- Παράσταση για ενδεχόμενους περιορισμούς ισραηλινών εξαγωγών απορριμμάτων σιδήρου σε στελέχη του Ισραηλινού Υπουργείου Οικονομίας και Βιομηχανίας. Αποφυγή επιβολής περιορισμών και ενδεχόμενης κατανομής ποσοστώσεων για την εξαγωγή απορριμμάτων σιδήρου, προκειμένου ανταποκριθεί Ισραήλ σε ανάγκες εσωτερικής του ζήτησης (5-13.6.2024).
- Συνάντηση με πρόεδρο του Συνδέσμου Ισραηλινών Βιομηχανιών (MAI) για περαιτέρω ενίσχυση συνεργασίας (6.6.2024)
- Υβριδική συνάντηση μεταξύ ΣΕΒ και MAI για ενίσχυση συνεργασίας (28.6.2024)
- Συναντήσεις και τακτική επικοινωνία και συνεργασία με εδώ Ομοσπονδία Εμπορικών Επιμελητηρίων στο Ισραήλ για την ενίσχυση των ελληνικών εξαγωγών και την υποκατάσταση προϊόντων από τρίτες χώρες σε ισραηλινές υπεραγορές λόγω και των εδώ παρατηρούμενων ελλείψεων λόγω πολέμου.
- Επίσκεψη σε οινοπαραγωγές περιοχές του Ισραήλ
- Παρακολούθηση σειράς νομοθετικών πρωτοβουλιών ισραηλινής Κυβέρνησης για τη συμμόρφωση ισραηλινών προτύπων με τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά. Απλούστευση διαδικασιών εισαγωγής προϊόντων από την Ε.Ε. και άρση συναφών εμποδίων. Ειδικότερα, πραγματοποιήθηκαν προς τούτο επισκέψεις σε ισραηλινά Υπουργεία Οικονομίας & Βιομηχανίας και Αγροτικής Ανάπτυξης, καθώς και πλήθος συναντήσεων και διαβουλεύσεων με λοιπούς Ευρωπαίους συναδέλφους στην Ευρωπαϊκή Αντιπροσωπεία και σε χώρους Πρεσβειών τους. (καθ' όλη τη διάρκεια του έτους).
- Συνάντηση με ομάδα ισραηλινών επιχειρήσεων υψηλής τεχνολογίας, νεοφυών και VC's (31.7.2024).
- Επίσκεψη σε Νοσοκομειακό Συγκρότημα Ichilov και συναντήσεις με στελέχη διεθνών σχέσεων του Νοσοκομείου, προκειμένου ενημερωθούμε για λειτουργία του και εξετασθούν δυνατότητες συνεργασίας με ελληνικά νοσοκομεία και συναφείς φορείς σε χώρα μας. Ειδικότερα παρουσιάστηκαν τεχνολογίες υγείας αιχμής, εξοικονομώντας έμψυχους και υλικούς πόρους.(22.7.2024).
- Υβριδική συνάντηση εθνικών σημείων επαφής Ελλάδος - Ισραήλ για την διμερή συνεργασία στο πρόγραμμα "Horizon Europe". Με πρωτοβουλία Γραφείου ΟΕΥ διοργανώθηκε και συντονίστηκε χθες εν θέματι συνάντηση, μεταξύ του Αντιπροέδρου της Ισραηλινής Αρχής Καινοτομίας και Διευθύνοντος Συμβούλου της ISERD (Israel-Europe R&D Directorate) και του Διευθυντή του Δικτύου Πράξης (Praxi Network) Η εν λόγω συνάντηση αποσκοπούσε σε μια πρώτη διερεύνηση εκατέρωθεν αναγκών και δυνατοτήτων συνεργασίας. (28.11.2024).
- Πρωτοβουλία για πιστοποίηση των ξενόγλωσσων προγραμμάτων ελληνικών ιατρικών πανεπιστημιακών σχολών από το Ισραηλινό Υπουργείο Υγείας, προκειμένου ισραηλινοί μαθητές απολαμβάνουν επαγγελματικά δικαιώματα σε Ισραήλ. Συνεργασία με στελέχη του Ισραηλινού Υπουργείου Υγείας για το σκοπό αυτό (19.11.2024).
- 39η Διεθνής Έκθεση Τροφίμων & Ποτών 2024, στο Τελ Αβίβ, «Israfood» /Συμμετοχή ελληνικής εταιρείας για την προβολή ευρωπαϊκού ρυζιού, στο πλαίσιο συγχρηματοδοτούμενου προγράμματος EURICE TC (28.11.2024).Πιστοποίηση δράσης.
- Συνάντηση με στελέχη εδώ Υπουργείου Γεωργίας και Ασφάλειας Τροφίμων/Ενίσχυσης διμερούς γεωργικής συνεργασίας. Επισκόπηση τομέων συνεργασίας όπως αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης, της διαχείρισης υδάτινων πόρων, της ερμηποίησης, της γεωργίας ακριβείας και της θαλασσοκαλλιέργειας. Ενίσχυση εισαγωγών ελληνικών αγροτικών προϊόντων στην ισραηλινή αγορά (12.12.2024).

3 Συμπεράσματα – προτάσεις

3.1 Προοπτική ανάπτυξης διμερούς εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών

Γενικές παρατηρήσεις

Η ισραηλινή αγορά διατηρεί ένα άμεσο ή σε άλλες περιπτώσεις έμμεσο προστατευτικό πλέγμα, γεγονός που προκαλεί ενίοτε δυσχέρειες στην πρόσβαση ελληνικών προϊόντων στο Ισραήλ.

Παρόλο που έχουν εφαρμοστεί αρκετές οικονομικές μεταρρυθμίσεις που αποσκοπούν στην απελευθέρωση των εισαγωγών, εντούτοις παρατηρείται αφενός μεν χαμηλό επίπεδο ανταγωνισμού, αφετέρου δε υψηλή γραφειοκρατική επιβάρυνση η οποία εκπορεύεται από το υπάρχον καθεστώς εισαγωγών. Ως αποτέλεσμα, το επίπεδο των τιμών παραμένει σε υψηλά επίπεδα. Εν λόγω μεταρρύθμιση στοχεύει στην απελευθέρωση του εμπορίου και στη διευκόλυνση μονομερώς των εισαγωγών από τις χώρες της Ε.Ε., και απώτερο στόχο τη μείωση κόστους ζωής, μέσω της ενίσχυσης του ανταγωνισμού.

Σήμερα το καθεστώς εισαγωγών διέπεται από το Νόμο περί Προτύπων και το Νόμο περί Εισαγωγών και Εξαγωγών. Υφίστανται τρεις κατηγορίες προϊόντων που κάθε μια απαιτεί διαφορετική διαδικασία για προϊόντα που προορίζονται για εμπορικές εισαγωγές. Συγκεκριμένα, για τα προϊόντα της κατηγορίας 2 (178 συνολικά) και 3 (278 συνολικά) δεν θα απαιτείται πλέον πιστοποιητικό επιθεώρησης του προϊόντος κατά πόσον έχει συμμορφωθεί με τα ισραηλινά πρότυπα, ούτε πιστοποιητικό δοκιμής εάν το προϊόν έχει εγκεκριμένη άδεια κυκλοφορίας στις χώρες Ε.Ε. Τα προϊόντα δηλαδή που συμμορφώνονται με τον κανονισμό της ΕΕ μπορούν να εισάγονται μέσω της νέας μεταρρύθμισης, μόνον όμως για τις κατηγορίες 2 και 3 (εκτός εξαιρέσεων), ενώ αμετάβλητη παραμένει η κατάσταση για τα προϊόντα της κατηγορίας 1 (102).

Με την ολοκλήρωση της μεταρρύθμισης οι εισαγωγείς θα φέρουν την υποχρέωση να επαληθεύουν οι ίδιοι ότι το προϊόν τους διατίθεται νόμιμα στην αγορά της ΕΕ και επιπλέον θα έχουν τη δυνατότητα εντοπισμού του προϊόντος από την εισαγωγή του μέχρι την λιανική του πώληση.

Τομέας τροφίμων

Ο τομέας των τροφίμων ρυθμίζεται από το Νόμο για την Προστασία της Δημόσιας Υγείας (Τρόφιμα) του 2015. Ο δε όγκος της αγοράς ανέρχεται σε περίπου 12,5 δισ. €. Σε εν λόγω τομέα η απλοποίηση του καθεστώτος εισαγωγών προγραμματίστηκε για τη β' φάση του Σεπτεμβρίου 2024. Επίσης, για «ευαίσθητες τροφές» απαιτείται ειδικό καθεστώς το οποίο περιλαμβάνει α) έλεγχο δήλωσης/αποδέσμευση, β) προέγκριση γ) εγγραφή εισαγωγέα. Ωστόσο για το 50% των τροφίμων που εμπίπτουν στην κατηγορία των «ευαίσθητων», ήτοι κατεψυγμένα λαχανικά, κατεψυγμένες ζύμες, παστεριωμένα γαλακτοκομικά προϊόντα, κονσερβοποιημένα λαχανικά, μεταλλικό και ανθρακούχο νερό, καθώς και για εκείνα τα τρόφιμα που θεωρούνται κανονικά (normal food), δηλαδή δημητριακά, ζυμαρικά και μπισκότα, εφόσον διατίθενται εντός Ε.Ε. θα πληρούν αυτομάτως τις προϋποθέσεις εισαγωγής και στο Ισραήλ από την εφαρμογή της μεταρρύθμισης.

Ακόμη, κατηγορίες προϊόντων με μεγάλο γραφειοκρατικό φόρτο όπως παιδικές τροφές και συμπληρώματα διατροφής, δεν εμπίπτουν σε αυτή τη μεταρρύθμιση.

Κοινή διαπίστωση στο Ισραήλ αποτελεί η ύπαρξη ολιγοπωλίου στις εισαγωγές προϊόντων, με αποτέλεσμα οι τιμές των προϊόντων ειδικά των τροφίμων να παραμένουν σε υπερβολικά υψηλά επίπεδα. Προσδοκίες για σημαντική μείωση τιμών με την είσοδο της αλυσίδας Carrefour στην ισραηλινή αγορά δεν επαληθεύτηκαν. Μόνη λύση ίσως αποτελεί θεσμική θωράκιση και ενίσχυση της ανεξαρτησίας της Ισραηλινής Αρχής Ανταγωνισμού. Από εν λόγω μεταρρύθμιση, Υπουργείο Οικονομίας και Βιομηχανίας εκτιμά ότι θα μπορούσε να προκύψει μείωση τελικών τιμών τροφίμων ύψους από 8 με 10% περίπου.

Δεδομένης της επιβολής του τουρκικού εμπάργκο προς το Ισραήλ και της επακόλουθης σταδιακού μαρασμού των εμπορικών τους σχέσεων, παρουσιάζεται μια πρώτης τάξεως ευκαιρία για την ανάδειξη των

ποιοτικών ελληνικών τροφίμων στην ισραηλινή αγορά. Ως εκ τούτου θεωρούμε ότι η διοργάνωση υβριδικών και δια ζώσης επιχειρηματικών συναντήσεων δύναται διαδραματίσει μείζονα ρόλο στην ενίσχυση του ελληνικού αποτυπώματος στην ισραηλινή αγορά τροφίμων.

Η έκδοση του πιστοποιητικού Kosher που απαιτείται για την εισαγωγή νωπού κρέατος, πουλερικών, μεταποιημένων τροφίμων, κρασιών κ.ά, λειτουργεί επίσης αποτρεπτικά, τόσο, λόγω της διαδικασίας (δεν είναι αποδεκτοί από τις ισρ/αρχές όλοι οι ραβίνοι), όσο και του περιορισμένου χρονικού διαστήματος για το οποίο ισχύει. Όλα τα εισαγόμενα κρέατα υποχρεωτικά πρέπει να πιστοποιούνται από την Αρχιραβινεία του Ισραήλ. Η ΕΕ ζήτησε από την Αρχιραβινεία την αναγνώριση των πιστοποιητικών Kosher που εκδίδονται από τους Ραβίνους των χωρών της ΕΕ, με σκοπό την μείωση του κόστους πιστοποίησης.

Καινοτομία-Υψηλή τεχνολογία

Το Ισραήλ διαθέτει το υψηλότερο ποσοστό παγκοσμίως για έρευνα και ανάπτυξη στον ιδιωτικό τομέα και έχει επιτύχει σε υψηλό βαθμό τη διασύνδεση των ισραηλινών Ιδρυμάτων Έρευνας και Τεχνολογίας με συναφούς δραστηριότητας φορείς και εταιρείες σε παγκόσμια κλίμακα. Το άλλοτε Start Up Nation έχει προ πολλού καταστεί Unicorn Nation. Η χώρα μας μπορεί μόνο να επωφεληθεί με προσέγγιση και συνέργειες με το ισραηλινό οικοσύστημα. Σε αυτό το πλαίσιο προτείνονται:

- Η διαμόρφωση πλαισίου κινήτρων για την προσέλκυση ισραηλινών επιχειρήσεων υψηλής τεχνολογίας για να ιδρύσουν κέντρα έρευνας και ανάπτυξης στην Ελλάδα ή να μεταφέρουν δραστηριότητες, αξιοποιώντας το ανθρώπινο δυναμικό μηχανικών και εξειδικευμένων ειδικοτήτων που διαθέτει η χώρα μας.
- Η συνεργασία σε επίπεδο ερευνητικών ιδρυμάτων, όπως το περιώνυμο Weizmann Institute και αντίστοιχων φορέων στην Ελλάδα, καθώς και η δημιουργία πλαισίου για την αναγνώριση στην Ελλάδα της δυνατότητας των σημαντικότερων ακαδημαϊκών ιδρυμάτων του Ισραήλ να εγκαθιδρύσουν παραρτήματα ή να προβούν σε συνέργειες συναφούς περιεχομένου με εγχώριους ακαδημαϊκούς φορείς.
- Η συνεργασία στον τομέα κυβερνοασφάλειας με το Ισραήλ, που εμφανίζεται στην πρωτοπορία ανάπτυξης καλών πρακτικών για δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, καθώς η ολοένα και μεγαλύτερη έκθεση των επιχειρήσεων σε υπηρεσίες διαδικτύου τις καθιστά ευάλωτες με επιζήμιες προοπτικές για τη λειτουργία τους σε περιπτώσεις κυβερνοεπιθέσεων.
- Οι κοινές εκδηλώσεις, επισκέψεις, αποστολές και roadshows με στόχο την ανάπτυξη επιχειρηματικών συνεργασιών ισραηλινών και ελληνικών δρώντων των δύο οικοσυστημάτων.
- Η παρουσία ισραηλινών εταιρειών σε ελληνικά τεχνολογικά πάρκα, που θα προσέδιδε δυνατότητες συνεργασίας για τις ελληνικές νεοφυείς επιχειρήσεις, καθώς και ενίσχυση του ελληνικού οικοσυστήματος. Σκοπός αυτής της διασύνδεσης είναι η προσέλκυση όχι μόνο start-up επιχειρήσεων και τεχνο-βλαστών, αλλά και θεσμικών και ανεξάρτητων επενδυτών, venture capital funds, incubators και accelerators που ήδη έχουν σημαντική παρουσία στο ισραηλινό οικοσύστημα της καινοτομίας.
- Η αξιοποίηση του σχήματος 3+1 για την ανάδειξη της καινοτομίας σε βασική παράμετρο συνεργασίας.
- Η συνεργασία σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης για προώθηση εφαρμογών smartcities αλλά και ζωνών καινοτομίας.
- Η διαμόρφωση επίσημου πλαισίου συνεργασίας της Ένωσης Ελληνικών Βιομηχανιών Διαστημικής Τεχνολογίας & Εφαρμογών με το Israel Space Agency, το οποίο είναι πρωτοπόρο σε βέλτιστες πρακτικές για τη διαστημική εξερεύνηση και την αξιοποίηση σχετικών τεχνολογιών.

Κατασκευαστικός τομέας

Ο κατασκευαστικός κλάδος του Ισραήλ βρίσκεται σε διαρκή ανάπτυξη, τόσο χάρη στην κυβερνητική πολιτική αναβάθμισης των υποδομών μεταφορών της χώρας, όσο και χάρη στην ιδιωτική ανάπτυξη projects για εταιρική, εμπορική ή οικιστική χρήση. Ο κλάδος έχει πληγεί και συρρικνωθεί σε μεγάλο βαθμό λόγω του πολέμου, εξελίξη που ενόσω αφενός μεν μαίνεται ο πόλεμος, αφετέρου δε επικρατούν μαζικές ελλείψεις προσωπικού οδηγεί τον τομέα σε μαρασμό, τουλάχιστον μέχρι περατώσεως των εκατέρωθεν εχθροπραξιών.

Όσον αφορά το ενδιαφέρον των ισραηλινών ομίλων για την ελληνική αγορά, η τάση αγοράς ξενοδοχειακών συγκροτημάτων και ανακαίνισής τους εκτιμάται ότι θα συνεχιστεί, καθώς ο ισραηλινός κατασκευαστικός κλάδος θεωρεί ότι οι υπεραξίες είναι σημαντικές. Παράλληλα υπάρχει ενδιαφέρον για

κατασκευή και αγορά πολυτελών κατοικιών που θα απευθύνονται σε υψηλού εισοδηματικού επιπέδου αγοραστές από το Ισραήλ, την Κίνα και την Β. Ευρώπη. Αντιστρόφως, οι μεγάλες ελληνικές εταιρείες δομικών υλικών, προϊόντων αλουμινίου κλπ μπορούν να διερευνήσουν τις προοπτικές επέκτασης στην ισραηλινή αγορά, η οποία απευθύνεται και σε αγοραστές υψηλών εισοδηματικών δυνατοτήτων, με προτίμηση σε ποιοτικά και ανθεκτικά υλικά.

Αγροτική τεχνολογία

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει στο Ισραήλ ο τομέας καλλιέργειας των τροπικών φρούτων και σποροπαραγωγής. Επίσης, σημειώνεται η ανάγκη κάλυψης εισαγωγικών αναγκών του Ισραήλ σε προϊόντα που είναι ελλειμματικά (π.χ. ακτινίδια), ενώ καλές προοπτικές συνεργασίας εμφανίζουν και οι τομείς αγροτικής έρευνας για νέες καλλιέργειες. Πρέπει να επιδιωχθούν συνεργασίες για μεταφορά τεχνογνωσίας από το Ισραήλ σε τομείς αναδιάρθρωσης καλλιεργειών, ολοκληρωμένων συστημάτων διαχείρισης αγροτικών προϊόντων, αρδευτικών συστημάτων, καθώς και η δημιουργία κοινοπραξιών (joint ventures) για ανάπτυξη καλλιεργειών στην Ελλάδα που έχουν ζήτηση στην διεθνή αγορά (λ.χ. ρόδια, αρωματικά φυτά, φράουλες, berries, φαρμακευτική κάνναβη κ.ά).

3.2 Προοπτική προσέλκυσης επενδύσεων

Με δεδομένα τα βασικά χαρακτηριστικά της ισραηλινής οικονομίας, τις συνήθειες στοχεύσεις των ισραηλινής προέλευσης επενδυτικών κεφαλαίων, αλλά και τις προτεραιότητες και ανάγκες της ελληνικής αγοράς, οι σημαντικότεροι τομείς για την προσέλκυση επενδύσεων από το Ισραήλ είναι οι εξής:

- **Αγροτική τεχνολογία:** Η ισραηλινή πρωτοπορία στον τομέα της αγροτικής τεχνολογίας είναι παγκοσμίως αναγνωρισμένη. Η ελληνική αγροτοκτηνοτροφική παραγωγή, η βάση δηλαδή για τα ελληνικά αγροτοδιατροφικά προϊόντα έχει μεγάλο περιθώριο βελτιστοποίησης. Υπάρχουν σημαντικές δυνατότητες για προσέλκυση ισραηλινών επενδύσεων σε τομείς όπως η γεωργία ακριβείας, η διαχείριση γαιών και πρώτων υλών, η βέλτιστη αξιοποίηση σπόρων, η αρδευτική επάρκεια, η εναλλακτική πρωτεΐνη κλπ.
- **Ακίνητα - Τουρισμός:** Οι υπεραξίες στον κλάδο ακινήτων Ισραήλ έχουν περιοριστεί ένεκα της σημαντικής αύξησης της αξίας τους. Η Ελλάδα είναι κοντινός επενδυτικός προορισμός για μικρούς και μεσαίους επενδυτές και παρέχει το δέλεαρ της μακράς άδειας παραμονής για αγορές άνω των 250.000 ευρώ, ενώ οι μεγάλοι επενδυτές προσβλέπουν στην πρόσκτηση υπεραξιών από τη δημιουργία και διαχείριση μεγάλων πολυτελών κατοικιών και ξενοδοχειακών συγκροτημάτων.
- **ΑΠΕ - Διαχείριση υδάτων:** Το ενδιαφέρον των ισραηλινών εταιρειών για επενδύσεις στις ΑΠΕ στην Ελλάδα είναι υπαρκτό και εκδηλωμένο. Ιδιαίτερα οι ισραηλινές εταιρείες ενδιαφέρονται για φωτοβολταϊκά πάρκα, αλλά και για άλλες μορφές καθαρής ενέργειας, όπως η γεωθερμική και κυματική. Παράλληλα, δεδομένης της εξαιρετικής τεχνογνωσίας των ισραηλινών στις τεχνολογίες αφαλάτωσης και διαχείρισης υδάτων, υφίστανται προοπτικές συνεργασίας, ιδίως στη νησιωτική Ελλάδα.
- **Καινοτομία - Υψηλή τεχνολογία:** Δεδομένης της ιδιαίτερης ανάπτυξης του ισραηλινού οικοσυστήματος καινοτομίας, η προσπάθεια δημιουργίας ελληνο-ισραηλινής συνεργασίας σε τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας πρέπει να αποτελεί σταθερό στόχο. Στην παρούσα φάση απόλυτης ωριμότητας του ισραηλινού οικοσυστήματος και άνευ προηγουμένου εξωστρέφειας των δραστηριοτήτων του, καταγράφεται ένα σημείο καμπής το οποίο προβληματίζει τους εγχώριους δρώντες: η ανάγκη για μεγαλύτερο αριθμό καταρτισμένων μηχανικών, προγραμματιστών κλπ, οι οποίοι καλούνται να στελεχώσουν τις εταιρείες που αναδύονται διαρκώς. Παράλληλα, οι αναφορές των ειδικών κάνουν λόγο για έλλειψη περίπου 15.000 εξειδικευμένων στελεχών, ήδη στην τρέχουσα περίοδο.

Ορμώμενοι από την συγκυρία αυτή και αναγνωρίζοντας την δυνατότητα για από πλευράς μας συνδρομή στη μερική κάλυψη αυτής της συγκεκριμένης έλλειψης, θα μπορούσαμε να προσελκύσουμε ισραηλινές επιχειρήσεις να αναζητήσουν τις υπηρεσίες αυτές στην Ελλάδα μέσω outsourcing.

3.3 Προτάσεις δράσεων ενίσχυσης εξωστρέφειας

Αναγράφονται στο Έντυπο ΣΔΠ «Ε.ΕΠΙΧ.30-01 Ετήσιος Προγραμματισμός Δράσεων».

4 Παράρτημα

4.1 Χρήσιμες Διευθύνσεις

1. Ελληνικές Αρχές

Ελληνική Πρεσβεία	Τηλ: +972-3-6953060	gremb.tlv@mfa.gr
Γραφείο ΟΕΥ	Τηλ: +972-3-6953060	ecocom-telaviv@mfa.gr
Γενικό Προξενείο Ιεροσολύμων	Τηλ: +972-2-5619583/4	grgencon.jer@mfa.gr
Άμισθο Προξενείο Χάϊφας	Τηλ: +972-4-8522098	g.c.h@bezeqint.net
Γραφείο ΕΟΤ	Τηλ: +972-3-5170487	gnto.israel2@gmail.com

2. Ισραηλινές Αρχές

Υπουργείο Εξωτερικών	Τηλ: +972-2-530311	www.mfa.gov.il/mfa/
Υπουργείο Οικονομίας	Τηλ: +972-2-6662299	www.moital.gov.il/
Υπουργείο Οικονομικών	Τηλ: +972-2-5317111	www.mof.gov.il
Υπουργείο Γεωργίας	Τηλ: +972-3-9485555	www.moag.gov.il
Υπουργείο Μεταφορών	Τηλ: +972-2-6663333	www.mot.gov.il
Υπουργείο Ενέργειας	Τηλ: +972-2-5006777	www.mni.gov.il
Στατιστική Υπηρεσία	Τηλ: +972-2-6553553	www.cbs.gov.il
Τράπεζα του Ισραήλ	Τηλ: +972-2-6552211	www.bankisrael.gov.il

3. Εμπορικά & Βιομηχανικά Επιμελητήρια

Ένωση Ισρ. Εμπορ.Επιμελητηρίων	Τηλ.+972-3-5631010	chamber@chamber.org.il
Επιμελητήριο Ισραήλ-Ελλάδας	Τηλ.+972-3-2239745	chamber@israelgreece.com
Εμπορικό Επιμελητήριο Χάϊφας	Τηλ: +972-4-8626364	main@haifachamber.org.il
Εμπορικό Επιμελητήριο Ιεροσολύμων	Τηλ: +972-2-6254333	jerccom@inter.net.il
Εμπορικό Επιμελητήριο Μπεέρ Σέβα	Τηλ: +972-8-6234222	chamber7@zahav.net.il
Εμπορικό Επιμελητήριο Ναζαρέτ	Τηλ: +972-4-6465222	shaheen.comp@gmail.com
Εμπορικό Επιμελητήριο Εϊλάτ	Τηλ: +972-8-6326233	danilahav@gmail.com
Ισραηλινό Ινστιτούτο Εξαγωγών	Τηλ: +972-3-5142945	www.export.gov.il
Σύνδεσμος Ισραηλινών Βιομηχανιών	Τηλ: +972-3-5198814-5	www.industry.org.il

4. Τράπεζες

Bank Hapoalim B.M.	Τηλ: +972-3-5673333	www.bankhapoalim.com
Bank Leumi	Τηλ: +972 3-9544555	www.leumi.co.il
Israel Discount Bank Ltd.	Τηλ: +972-3-5145582	www.discountbank.net
Mizrahi Tefahot Bank Ltd.	Τηλ: +972 3-7559207	www.mizrahi-tefahot.co.il

5. Διοργανωτές Εκθέσεων

Kenes Exhibitions Ltd.	Τηλ: +972-3-9727557	www.kenesexhibitions.com
Israel Trade Fairs & Conventions Cntr	Τηλ: +972-3-6404415	www.fairs.co.il
Stier Group Ltd.	Τηλ: +972-3-5626090	www.stier.co.il